

ANILARDA
BATI ANADOLU
KUVA-YI
MİLLİYESİ
ALİ ULVİ ÖZDEMİR

İstanbul, 2017

Carihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Yayınları: 108

Genel Yayın Yönetmeni
Necip Azakođlu

Editör
Necip Azakođlu

Düzeltili
Ayşe Gezdur

Yayına Hazırlayan
Nevin Azakođlu

Kapak ve sayfa tasarımı
Çađlar Yalçın

Birinci baskı: Mayıs 2017, İstanbul

Boyutlar: 16,5 x 23 cm
Sayfa sayısı: 376

ISBN: 978-975-2466-02-9

Baskı ve cilt
Mimoza Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Merkez Efendi Mah. Davutpaşa Cad. No:123 Kat 1-3
ZEYTİNBURNU_İSTANBUL
Tel: +90(212) 482 99 10
Sertifika no: 33198

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan
kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Tarihçi Kitabevi
Sertifika No: 17618

Moda Caddesi No: 104/A Moda/Kadıköy-İSTANBUL
Tel: 0216 418 68 86
GSM: 0530 370 74 11
www.tarihcikitabevi.com
info@tarihcikitabevi.com

ANILARDA
BATI ANADOLU
KUVA-YI
MİLLİYESİ
ALİ ULVİ ÖZDEMİR

İstanbul, 2017

Tarihçi
Kitabevi5

Yar. Doç. Dr. Ali Ulvi Özdemir

1968 yılında Trabzon'da doğdu. 1990'da Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümü'nü bitirdi. Özel sektör kuruluşlarında Bütçe Uzmanı, Mali Analist, Bütçe Şefi ve Finansman Müdürü olarak görev yaptı. 2001-2004 yılları arasında ABD'de Harvard Üniversitesi Massachusetts General Hospital, Radyoloji Bölümü'nde Fon Yönetim Yardımcısı olarak çalıştı. 2007 yılında Anadolu Üniversitesi İktisat Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. 2012 yılında Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nde Doktora eğitimini tamamladı.

Biri Boston'da olmak üzere 6 kişisel "Yağlıboya Resim Sergisi" açmıştır. Eylül 2008'de yayınlanan "Türkiye'de Avrupa Karşıtlığının Tarihi" adlı incelemesi, ilk kitabıdır. Bunu Ocak 2009'da yayımlanan "Charles Bukowski'nin Kavgası ve Satır Aralarındaki Solculuğu" adındaki kitabı izledi. İlk romanı olan "Adam ve Oyun" ve "Çöküşten Zafere" adlı tarih incelemesi, 2009'da yayınlandı. İkinci romanı olan "Ankara'da Mevsimler" Aralık 2010'da çıktı. "Amerika Günlüğü" adlı bir de şiir kitabı bulunmaktadır. 2012'de yayımlanan "At Yarışlarını Kazıdım ve Aşkım Yeniden Buldum", ilk öykü kitabıdır.

Tarih alanındaki araştırmalarını sürdürmektedir. 2008-2013 yılları arasında Kırşehir, Ahi Evran Üniversitesi'nde Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Okutmanı olarak görev yapan Özdemir, 2013 yılından itibaren aynı üniversitenin Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde Yardımcı Doçent olarak çalışmaktadır. Evli ve 2 çocuk babasıdır.

Yayımlanan Makalelerinden bazıları;

- 1- "Yeni Bir Türkiye Kurmak İsteyenler İçin Kaçınılmaz Olarak Yeni Bir Tarih Yazmak Zorunluluğu", *Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Dergisi*, Sayı. 144, Eylül 2010, s.17-19.
- 2- "Atatürk'ün Büyük Eseri: Nutuk", *Amkabar Dergisi*, Yıl.12, Sayı.44, Ocak 2012, s.26-29.
- 3- "İkinci Dünya Savaşı Yıllarında Serteller ve Tan Gazetesi (1939-1945)", *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Sayı.49, Yıl.25, C.13, Bahar 2012, s.179-216.
- 4- "Lozan'da Başarıyı Ölçmek, Konular Bazında Bir Değerlendirme" *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Sayı.53, Yıl.26, C.13, Güz 2013, s.155-200.
- 5- "Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Türk Solunun DP ve Hükümet ile İlişkileri 1945-1946", *Atatürk Yolu Dergisi*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Sayı.55, Yıl.27, Güz 2014, s.177-242
- 6- "Çanakkale Savaşlarında 'Çatışma Arası Düşmanla Yakınlık Kurma' Motifi", *Yeni Türkiye Dergisi*, Yeni Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını, Sayı.65,Yıl.21,Ocak-Şubat 2015, s.1016-1032.
- 7- "Anılara Göre Balkan Savaşları Döneminde Osmanlı Devleti'nde Oluşan Çöküntünün Kimi Görünümleri" *Yeni Türkiye Dergisi*, Yeni Türkiye Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayını, Sayı.68,Yıl.21, Mart-Haziran 2015, s.3704-3729.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ / 9

1. Tarihsel Arka Plan / 9
2. Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi ve Anılar / 17

BİRİNCİ BÖLÜM ANILARDA BATI ANADOLU KUVA-YI MİLLİYESİ'NİN ÖRGÜTLENMESİ VE GELİŞİM SÜRECİ / 27

1.1. Kuva-yı Milliye'nin Oluşumuna Giden

Süreçte Siyasi ve Sosyal Gelişmeler / 27

- 1.1.1. Mondros Mütarekesi'nin Sonrasında İlk Girişimler / 27
- 1.1.2. Anadolu'da İşgallerin Başlaması ve
15 Mayıs 1919'da İzmir'in İşgali / 32
- 1.1.3. İzmir'in İşgali ve Tepkiler ile Başlayan Yeni Süreç / 35

1.2. Batı Anadolu'da Halkın, Ordunun ve Aydın

Kesimin İşgaller Karşısındaki Tutumu ve Kuva-yı Milliye'nin Örgütlü Bir Direniş Gücü Olarak Belirmesi / 39

- 1.2.1. Halkın Bir Kısımındaki Tepkisizliğin Nedenleri / 39
 - 1.2.1.1. Halkın Bir Kısımının İbadetinde Serbest Olması ve
Günlük Yaşamının Değişmemesi Durumunda Yönetenin
Kim Olacağına İlgisiz Kalışı / 39
 - 1.2.1.2. Halkın Savaştan Bıkkınlığı, Askerlik Konusunda
İsteksizliği ve Önyargıları / 45
 - 1.2.1.3. Bir Kısım Halkın ve Yöneticilerin İşgale Desteği ve
Teslimiyetçiliği / 53
- 1.2.2. Düzenli Ordu Birliklerinin Bir Kısımının İşgaller Karşısında
Tepkisizliği / 61
- 1.2.3. Aydın Kesimin Bir Kısımında Batı Algısı ve
İşgaller Karşısındaki Pasif Tutum / 63
- 1.2.4. İşgaller Sonrası Kuva-yı Milliye'nin Fikrî Öncülleri / 71

- 1.2.5. Yunan İşgal Uygulamaları, Direniş Fikrinin Örgütlü Direniş Dönüşmesinde ve Kuva-yı Milliye'nin İlk Biçimlenişinde Mezalimlerin Etkileri / 74
- 1.3. Batı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Örgütlenmesinde Sivillerin ve Askerlerin Olumlu Tutumları / 84**
- 1.3.1. Yüksek Rütbeli Askerlerin Direnişteki Tutumları ve Kuva-yı Milliye Tercih / 84
- 1.3.2. Alt Rütbeli Askerlerin ve Sivillerin Direnişteki Tutumları, Sivil-Asker Farkının Belirsizleşmesi / 91
- 1.4. Kuva-yı Milliye'ye Katılım / 94**
- 1.4.1. Kuva-yı Milliye'ye Katılımda Gönüllülük, Zorunluluk, Asker Toplama / 94
- 1.4.2. Direnişte İlk Başarılar ve Direnişin "Olabilir" Hale Gelişi / 105
- 1.5. İlk Milis Oluşumların ve Küçük Gönüllü Çetelerin Ortaya Çıkması, Direnişin Kuva-yı Milliye Çerçevesine Girişi / 107**
- 1.5.1. Osmanlı Devletinin Son Döneminde Batı Anadolu'da Çetecilik Olgusunu Besleyen Unsurlar: Devletin Geri Çekilişi ve Asayişsizlik / 107
- 1.5.2. Gayrimüslim ve Müslüman Çeteler / 119
- 1.5.3. Efelik, Zeybeklik Kültürü ve Direnişteki Roller / 126
- 1.5.3.1. Efelik ve Zeybeklik Kültürü / 126
- 1.5.3.2. Efe ve Zeybeklerin Milli Mücadele'deki Roller / 131
- 1.5.4. İnsanları Silahlı Mücadelede İlk Örgütleyen "Çekirdek Kişiler", İlk Milis Oluşumlar, Küçük Gönüllü Çeteler ve Mahkumların Kuva-yı Milliye'ye Kaynak Oluşu / 134
- 1.5.5. Var Olan Çetelerin Milli Güçler Haline Gelişi ve Kuva-yı Milliye'ye Katılımı / 143
- 1.5.5.1. Yunan İşgal Güçleri ve Rum Çeteleri ile Karşı Karşıya Kalan Türk Çetelerin Faaliyetlerinin Kuva-yı Milliye ile Paralel Oluşu / 143
- 1.5.5.2. Kuva-yı Milliye'ye Katılımın Meşruluk Sağlayışı / 146
- 1.5.5.3. Bazı Çetelerin "Milli" Olamayışı ve Kuva-yı Milliye Dışında Kalışı / 150
- 1.6. Kuva-yı Milliye'nin Tanımı / 154**
- 1.6.1. Bugüne Kadarki Bilimsel Çalışmalarda Kuva-yı Milliye'nin Tanımı / 154
- 1.6.2. Kuva-yı Milliye'nin Genel Çerçevesi ve Sınırları / 163
- 1.6.3. Sonuç Olarak Kuva-yı Milliye'nin Unsurları ve Tanımı / 185
- 1.7. Anılarda Kuva-yı Milliye'nin Yapısı / 186**
- 1.7.1. Kuva-yı Milliye'nin Yönetim Yapısı / 186
- 1.7.2. Kuva-yı Milliye'nin Askeri Yapısı / 192
- 1.7.3. Kuva-yı Milliye'nin Bölgesel (Cephele göre) Örgütlenme Yapısı / 211

İKİNCİ BÖLÜM

ANILARA GÖRE EKONOMİK, SOSYAL VE ASKERİ YÖNDEN KUVA-YI MİLLİYE / 215

2.1. Kuva-yı Milliye'nin İlk Dönemi, İlk Sorunlar ve Örgütlenme / 215

- 2.2. Kuva-yı Milliye Örgütlerinin Gelişimi ve Yerel Otorite Haline Gelişi / 219
2.3. Kuva-yı Milliye'nin Amacı ve İşlevi / 229
2.4. Kuva-yı Milliye'nin Finansmanı, İaşesi ve Donanımı / 236
2.5. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri ile Kuva-yı Milliye İlişkisi / 249

3. BÖLÜM /
KUVA-YI MİLLİYE'NİN TARİHSEL İŞLEVİNİN
SONA ERİŞİ VE DÜZENLİ ORDUYA GEÇİŞ / 253

- 3.1. Milli Direnişin Merkezileşmesi ve Kuva-yı Milliye'nin
Mustafa Kemal Liderliğine Tabi Olması Süreci / 253
3.2. Düzenli Orduya Geçiş ve Kuva-yı Milliye / 272
3.2.1. Düzenli Ordunun İşlevi, Gerekliliği, Anlamı / 272
3.2.2. Düzenli Orduya Geçiş: Kuva-yı Milliye'den Düzenli Orduya / 279
3.3. Yunan İlerleyişi Sonrası Cephe Arkasında Kalan Milli Kuvvetler ve
Kuva-yı Milliye'nin Tarihsel İşlevinin Sona Erişi / 307

SONUÇ / 315

EKLER / 321

KAYNAKÇA / 361

- Arşivler / 361**
Yayınlanmamış Anılar / 364
Kitaplar: / 364
Makaleler / 368
Ansiklopedi Ve Sözlükler: / 371
Gazete Ve Dergiler / 372
Tezler / 372
İnternet Kaynakları: / 372

DİZİN / 373

GİRİŞ

1. Tarihsel Arka Plan

Tarihi yazanların, tarihi yapan aktörlerin zihin dünyalarına belli ölçülerde yaklaşması zorunludur. Bu açıdan Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı 30 Ekim 1918 tarihi Milli Mücadele dediğimiz bir parantezin açıldığı tarih olsa da, aynı zamanda dönemin bütün tarihsel aktörleri için 1683 Viyana Bozgunu ile açılan büyük bir parantezin de kapanışıdır.¹ Milli Mücadele'nin "isyan"² niteliğinde olmasında ve bu mücadeleyi yürütenlerin motivasyonunda bu uzun parantezin birikimini ve zihinlerde bıraktığı izi görebilmek mümkündür. "Yok olma" ya da "tarihten silinme" korkusunu yaratıp insanları böyle bir mücadeleye iten temel etken, bu uzun parantezin ağırlığıdır.³

Milli Mücadele'ye öncülük yapanların buldukları noktada bir yok oluş tehlikesini daha önce hiç bu kadar hissetmedikleri açıktır. Çünkü Balkanlar ya da Arap toprakları kaybedilirken, *sığımlacak bir öz vatan, Anadolu vardı. Ancak Anadolu için savaşılırken, yüzyıllardır kaybedilen topraklardan sürülerek sığındıkları bu yer dışında artık gidilecek, çekilecek bir yer kalmamıştı. Ali Çetinkaya'nın şu sözleri, işgal edilmeye başlanan Anadolu'nun sonradan direnişi örgütleyecek aydın insanların gözünde nasıl son sığınak haline geldiğini açıkça ortaya koyar:*

- 1 Gerçekten de Milli Mücadele'de görev alanların zihin tablosunda, bu bırakışma antlaşmasının yüzyıllardır süren bir gelişmenin son evresi olduğu çok açıktır. Eğer yüzyılların bu yükü, belki de travması olmasaydı, "Vatanı Kurtarma" görevi bu kadar içe işlemezdi. Dolayısıyla Milli Mücadele'yi yaratan koşullara kısaca bakmak ve tarih içinde bu döneme özet biçimde yaklaşmak istersek, nedenlerin, zihinlerdeki korkuların ve saplantıların 1683'le başlayan bir parantezde yazılı olduğunu görürüz. Bu uzun parantez, toprak kayıpları, yenilgilerin olağanlaşması, bir devin "Hasta Adam" haline gelişi ve çöküşü sürecidir.
- 2 Hasan İzzettin Dinamo'nun Milli Mücadele'yi anlattığı eserinin adı "Kutsal İsyân"dır. Bkz. Hasan İzzettin Dinamo, **Kutsal İsyân, C.1, C.2, C.3., C.4., C.5**, Tekin Yayınevi, İstanbul 2000.
- 3 Bu yüzden Batı Cephesi Kurmay Başkanı Asım Gündüz'ün, Sakarya Savaşı'nın en buhranlı ve en kritik anlarında 1683'ü anması boşuna değildir: "1683 Viyana ile başlayan gerilememiz Sakarya'ya kadar gelip dayanmıştı. Türk ordusu burada ya galip gelecek, ya yaşama hakkını tamamen kaybedecekti." İhsan Ilgar (Düz.), **Asım Gündüz, Hatıralarım**, Kervan Yayınlar, İstanbul, tarihsiz, s.84.

“Senelerden beri her taraftan hicret eden mazlumların, felaketzedelerin ilticağâhı ve Türk ve Müslüman devlet mevcudiyetinin yegane vatanı olan Anadolu’nun kapısına düşman ayak bastı. İzmir’i işgal etti.”⁴

Bu son sığınağın da elden çıkması korkusu ile Milli Mücadele’ye öncülük yapanların, gelinen noktayı *yüzyıllarca süren bir inişin en dip noktası olarak, Osmanlı’nın ihtişamlı günlerinden sonra başlayan bir süreç olarak değerlendirmeleri kaçınılmazdır. Bu mücadeleye girerken öncülerde, başlangıç noktasını çok uzun yüzyıllar öncesine götüren bir zihinsel yapı egemendir. Milli Mücadele ile Osmanlı’nın ihtişamlı günlerini birbirine bağlayan ve yüzyılların bu yüküne bir başka örnek, Fahri Görgülü’de şu benzer satırlarla karşımıza çıkar:*

“Bir zamanlar bütün dünyayı yerinden oynatan Osmanlı İmparatorluğu’nun son devirlerindeki yöneticilerinin kişisel çıkarları uğruna ulusu yoksul ve yalnız bırakmaları; arkasından Yunanlıların istila emelleri, Türk ulusunu böyle masum bir savaşın içine girmeye zorlamıştır.”⁵

Geçmişin bu ağır yükü, Milli Mücadele döneminde zafer kazanırken de Türk subayının zihnindedir. Şerif Güralp, başarılı bir süvari hücumu sonrasında bile geçen 300 yılı hatırlamaktadır:

“Yalnız savunma esnasında bu tarzda hareket eden binlerce kahraman gösterilebilir; ama 300 seneden beri 10 misline hücum yapan yığıdî tarihîmiz yazmaz.”⁶

Osmanlı devleti, Batı karşısında düştüğü bu yeni durum karşısında “modernleşme” olarak değerlendirilen bir dizi yenilik hareketlerine girişmek zorunda kaldı. Aslında Osmanlı devletinin var olma çabası olarak giriştiği bu reform sürecini çok basitçe bir sömürgeleşme dönemi olarak ele almak mümkündür.⁷ Bütün

4 Ali Çetinkaya, **Ali Çetinkaya’nın Milli Mücadele Dönemi Hatıraları**, AKDITYK, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1993, s.34.

5 Fahri Görgülü, *İstiklal Savaşında Saruhanlı, Karınca Matbaacılık, İzmir, 1966, s.8. Yine Mümtaz Şükrü Eğilmez de “Bursa’da Milli Mücadele” adlı eserinde Anadolu’nun işgalini Türklerin Asya’ya geri döndürülüşünün ilk aşaması sayarken, sürecin başlangıcı olarak 1683’ü şöyle dile getirir: “Bursa’dan başlayıp Viyana kapılarına giden Türk, şimdi İzmir, Bursa diyerek Asya’ya mı geri dönecekti.” İhsan Ilgar (Haz.), **Mümtaz Şükrü Eğilmez, Milli Mücadele’de Bursa**, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1981, s.200.*

6 Şerif Güralp, **Bir Albayın Anıları, Kurtuluş Savaşı’nın İçyüzü**, Güncel Yayıncılık, Üçüncü Baskı, Temmuz 2007, s.151.

7 “Sömürgeleşme”, Osmanlı’nın içine düşüttüğü durum için abartılı bir kullanım değildir. Adnan Ergeneli, anılarından şöyle bir pasaj aktarır: “Kartal’da benim çocuk kafamda önemli bir iz bırakan başka bir olay da büyük Kartal Yangını’dır. O zamanlar trenler odunla çalışırdı. Zira kömür bol değildi ve çok kıymetliydi. Nasıl bol olsun? Şimdi EKİ’nin işlettiği Ereğli kömürlerinin bir Fransız şirketi tarafından işletilmekte olduğunu biliyoruz ve biz de

bu sancılı dönem, daha sonra Milli Mücadele döneminde de etkileri görüleceği üzere, özellikle Balkanların kaybıyla daha da belirginleşen biçimde, Osmanlı yönetiminin modern bir devlet olma niteliklerinden hızla uzaklaştığı, daha çok İstanbul'la sınırlanan ve "devlet" kavramından ziyade "hanedan" kavramıyla daha açıklayıcı hale gelecek bir yapıya doğru kaydığı bir dönemdir.

Batı'nın ilerleyişi karşısında Osmanlı'nın toprak kayıpları, yani "Şark Meselesi"⁸, bir süre sonra "vatanın tehlikede olduğu" ve "vatanın kurtarılması" fikrinin⁹ aydınlar arasında yayılmasına neden oldu. Zihinlerdeki bu fikirler, özellikle 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ile hızlanan toprak kayıpları sürecinde, her alanda yaşanan çöküş ve yok olma sendromlarıyla birleşerek "Hasta Adam" imajıyla beslenen gerçek bir travma haline gelmiştir. Bu dönemde Osmanlı aydınlarında iyice belirginleşen anlayış, Batı'nın Osmanlı'yı Avrupa'da barındırmayacağı, bu sonucun er ya da geç ortaya çıkacağıdır.¹⁰

Osmanlı devletinin 1683'te 2. Viyana Kuşatması'ndan sonraki dönemi, aslında uzun süren bir çöküş dönemidir. Bir başka deyişle, Osmanlı çöküşü yıllar değil yüzyıllar sürmüştür.¹¹

Özellikle 19. yüzyılın ortasıyla başlayan bu son dönem çöküşünün önlenememesi ve "vatanın kurtarılması" düşüncesi, kuşaktan kuşağa etkisini sürdüren bir yaklaşımdı. Dönemin giderek belirginleşen bu temel sorunu, Milli Mücadele döneminin ve Kuva-yı Milliyecilerin de mirasçısı olduğu bir sorun olması bakımın-

Fransa ile savaş halindeyiz. Her yerde kömür yerine bol bol odun kullanılıyor ve bunun sonunda da memlekette ormanların köküne kibrit suyu dökülmüş oluyor. Bütün bunlar, her türlü sanayi ve ticaretin yabancılar elinde olmalarından ileri geliyordu." Adnan Ergeneli, **Çocukluğumun Savaş Yılları Anıları**, İletişim Yayınları, Nisan 1993, s.64.

- 8 "Şark Meselesi" ile ilgili olarak şu eserlere bakılabilir: Süleyman Kani İrtem, **Şark Meselesi, Osmanlı'nın Sömürgeleşme Tarihi**, Temel Yayıncılık, İstanbul 1999; Raif Karadağ, **Şark Meselesi**, Emre Yayınları, 3. Baskı, Haziran 2005; Bayram Kodaman, **Şark Meselesi Işığında Sultan II. Abdülhamit'in Doğu Anadolu Politikası**, Orkun Yayınevi, İstanbul 1983.
- 9 Kurtarılacak olan vatan mı, devlet mi? Bu soru, anlamlı sayılmamalıdır. Kastedilen, iç içe geçmiş bu iki kavramın bir bütün olarak Osmanlı Devleti'nin yaşaması anlamında kullanılmasıdır: "Jön Türk Hareketi'nin ana hedefi, İmparatorluğu kurtarmak ve devletin güvenilirliğini (tekrar) tesis etmektir. 'Bu devlet nasıl kurtarılabilir-1880'lerden 1920'lere kadar vatansever tartışmaların konusu işte bu soruydu." Hans-Lukas Kieser, **İskalanmış Barış, Doğu Vilayetlerinde Misyonerlik, Etnik Kimlik ve Devlet 1839-1938**, İletişim Yayınları, 2. Baskı, 2005, s.391.
- 10 Şefik Aker, daha sonra yazdığı anılarında o dönemin aydın kesimindeki algıyı şöyle dile getirir: "1914-1918 Birinci Dünya Savaşı'nın sonu, Avrupalı devletlerin bir asırdan beri diline doladığı Şark Meselesi'nin çözüm zamanının geldiğini ortaya koydu. Şark Meselesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması ve tasfiyesi demektir." M.Şefik Aker, **57. Tümen ve Aydın Milli Mücadelesi (1918-1920)**, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006, s.XVII.
- 11 "Herkesin bildiği gibi Osmanlı İmparatorluğu'nun yıllardır, aslında yüzyıllardır süren gelen çöküşü..." Maurice Baring, **İstanbul'dan Mektuplar, 1909-1912**, Dergah Yayınları, 1.Baskı, Kasım 2008, s. 17.

dan önemlidir.¹²

Balkan Savaşları, önu alınamayan bu olumsuz gidişatın son evresidir. Bu savaşlarda eğitimsiz, cahil kesimlerden oluşan redif taburlarının hazırlıksız, doğru düzgün talimden ve eğitimden geçmeden savaşa sürülmeleri, diğer sebeplerle birlikte bozgunu tetiklemiştir.¹³

II. Abdülhamit döneminin getirdiği çöküntünün, yozlaşmanın, orduyu eğitimden, talimden, tatbikattan ve bilgili subaylardan uzak bir yapı haline getirmenin etkilerini örneğin 1913 yılında Anadolu'ya bir seyahat gerçekleştiren Bela Horvath'ın anılarında bulabiliyoruz. Bu pasajda, 1908 Devrimi sonrası çok sayıda subayın emekli edilmesinin nedenleri açıklanırken, II. Abdülhamit dönemindeki ordu yönetimindeki yozlaşmanın temel nedenleri de ortaya konulmaktadır:

“Çünkü Sultan Abdülhamit zamanında her ispiyoncu binbaşılığa, her ajan generalliğe, hatta valilere rüşvet veren sıradan fırıncılar yüzbaşılığa getirildi! Çoğunluğu haksız olarak terfi ettirilen ve şimdi elli yaşlarındaki bu subayların bir kısmı emekliye sevk ediliyor.”¹⁴

Bu olumsuz etkiler, II. Abdülhamit'in isdibdat yönetimin ardından da hemen giderilememiştir. Gerçekten aydın ve dürüst bir yaklaşımla dönemi değerlendiren Mahmut Muhtar Paşa, bu konuda şu çok önemli değerlendirmeyi yapmaktadır:

“İsdibdadın kalkması ile hemen bir bolluk, bir büyüklük elde etmişiz gibi kendimizi büyük devletlerden sayarak dünyaya meydan okuduk. Gazetelerle, hakaret etmedik devlet bırakmadık. İkiye birde kesin sayı imiş gibi otuz milyonluk Osmanlılıkla öğündük.”¹⁵

Mahmut Muhtar Paşa'nın sonraki sözleri çok daha önemlidir. Hem yukarıda giriş bölümünde bahsettiğimiz Osmanlı'yı geri bıraktıran nedenleri özetler, hem de “600 yıllık şanlı Osmanlı” gibi basmakalıp bütüncül değerlendirmeleri geçersiz sayacak ve Osmanlı'nın son 300 yılını öncesinden ayırır, yine yukarıda giriş bölümünde söz ettiğimiz “Osmanlı tarihine modern tarihsel yaklaşımın” bir bakıma çok erken bir örneğini sunar:

12 “Bu devlet nasıl kurtulabilir? Temel soru buydu. Jön Türklerin en meşhuru olan Mustafa Kemal'in zihnini, 1919'da vatan savunmasına giriştiği zaman meşgul eden de aynı soruydu. O bu konuda Türk vatanseverlerinin, Namık Kemal ile Gazi Osman Paşa'nın doğrudan mirasçısıdır.” François Geogon, “Bir Kimlik Arayışı: Türk Milliyetçiliği” **Osmanlı Modernleşmesi**, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, Ocak 2006, s. 17.

13 Mahmut Muhtar Paşa, Fazlı Necip, **Rumeli'yi Neden Kaybettik**, Örgün Yayınevi, Birinci Baskı, İstanbul 2007, s.194.

14 Bela Horvath, **Anadolu 1913**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 3. Baskı, Şubat 2008, s. 22.

15 Mahmut Muhtar Paşa, Fazlı Necip, **a.g.e.**, s.214.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANILARDA BATI ANADOLU KUVA-YI MİLLİYESİ'NİN ÖRGÜTLENMESİ VE GELİŞİM SÜRECİ

1.1. Kuva-yı Milliye'nin Oluşumuna Giden Süreçte Siyasi ve Sosyal Gelişmeler

1.1.1. Mondros Mütarekesi'nin Sonrasında İlk Girişimler

I. Dünya Savaşı'nın kaybedileceği düşüncesi, bu gelişmeden sonra yapılacaklar üzerine bazı kesimlerin erkenden tedbir almasını gerektirmiştir. Bu açıdan öncülüğü ise savaşın yenilgiye doğru gittiğini gören vatansever subaylar yapmıştır. Örneğin Mustafa Kemal, savaş daha bitmemişken, Çanakkale Zaferi'nin hemen sonrasında, oldukça erken sayılabilecek bir tarihte zamanın Dışişleri Bakanı ile görüşmesinde savaşın gidişatını şöyle değerlendirir:

“Beyefendi! Durum, sizin gördüğünüz gibi parlak değildir. Siz ki devletin yönetim sorumluluklarından bir bölümünü üzerinize almış bir zatsınız; eğer şunun bunun söylediklerine inanarak politikanızı yürütmekte devam ederseniz mevcut tehlike genel tahminin de üstünde olur.”¹

Bu öngörü doğru çıkacaktır. Ancak uyarılarına kulak verilmez. 7 Mart 1918 günlü Ses gazetesine yaveri Salih Bozok'un ağzından görüşlerini yansıtır: Savaşın sonundan umutlu değildir.² M. Kemal, savaş sonlarında henüz 7. Ordu Komutanlığı'ndan ayrılmış, sadece dağılmış birlikleri toplamakla yükümlü bir ordu komutanı olduğu sırada, 1 Ekim 1918'de, Şam civarındaki bütün Türk ordusundan arta kalan birliklerin kuzeye çekilme emrini vererek bu kuvvetlerin ve elindeki silah ve cephanenin düşmanın eline geçmesini önlemiştir. Bu emir hem Milli Mücadele

1 İsmet Bozdağ; **Nutuk Öncesi Atatürk Konuşuyor**, Truva Yayınları, Birinci Baskı, Eylül 2009, s.21-22. Mustafa Kemal'in görüştüğü Dışişleri Bakanı, Halil Mentеше'dir. Ancak bu görüşmenin tam zamanı belli değildir. Aralık 1915 sonlarında olduğu düşünülmektedir. Bkz. Utkan Kocatürk, **Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı Atatürk Günlüğü**, AK-DTYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, İkinci Basım, 2007, s.68.

2 Kocatürk, **a.g.e.**, s.105.

için elde kuvvetli bir dayanak olmasını,³ hem de Atatürk'ün deyişiyle güney sınırlarımızın "Türk süngülerinin işaret ettiği hat"⁴ olarak belirlenmesini sağlamıştır.

5 Ekim 1918'de M. Kemal Halep'e gelir. Burada manzara onun için çok açıktır: "*Müttefiklerimiz ve biz partiyi kaybetmiştik*" der.⁵ 5 Kasım 1918'de Adana'da Ali Fuat Cebesoy ile görüşmesinde kritik bir karar alınır:

"Artık milletin bundan sonra kendi haklarını kendisinin araması ve koruması, bizlerin de mümkün olduğu kadar bu yolu göstermemiz ve bütün ordu ile beraber yardım etmemiz lazımdır."⁶

M. Kemal, 13 Kasım 1918'de İstanbul'a gelir. 20 Aralık 1919'da A. F. Cebesoy ile daha önce ilk fikrî hazırlıklarını yaptıkları bir milli direniş için yeniden görüşürler. Bu görüşmede şu esaslar üzerinde anlaşılır:

- 1- Terhisleri durdurmak.
- 2- Düşmana silah, cephane teslim etmemek.
- 3- Genç ve iş görür komutanları birliklerinin başında bulundurmamak ve İstanbul'dakileri Anadolu'ya göndermek.
- 4- Milli Mücadele'ye taraftar mülki amirlerin yerinde kalmasını sağlamak.
- 5- Particilik adına yapılan kardeş mücadelesine mani olmak.
- 6- Halkın maneviyatını yükseltmek.⁷

Böylelikle daha Adana'da iken (5 Kasım 1918) Ali Fuat Paşa ile görüştüğünde kafasında var olan bir milli direniş planını olgunlaştırmak için M. Kemal'in çabalarını yoğunlaştırdığını görüyoruz.

M. Kemal İstanbul'da, daha sonraki dönemde Milli Mücadele'nin lider kadrosunu oluşturacak hemen bütün komutanlarla görüşmüştür. Fethi Okyar, anılarında İsmail Canbolat'ın İstanbul'daki evinde Mütareke'den hemen sonra bir toplantı dizisinde Rauf Orbay, Fethi Okyar, Kazım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Mustafa Kemal ve Cafer Tayyar Paşa'nın bir araya geldiklerini belirtir:

"Rauf'la beraber, bütün arkadaşların da katıldığı İsmail Canbolat'ın evinde, arkası arkasına üç gece geç vakitlere kadar her an daha da kötüleşen vaziyeti görüştük. Genç kumandanların Padişah'la konuşarak, Anadolu'da milli mukavemeti temin etmekten başka hakiki çare olmadığını telkin etmelerinde mutabık kaldık. Bilhassa Enver Paşa'nın aşırı hareket-

3 "Bu emir sayesinde dağınmış durumda bulunan birlikleri İngiliz'e yem olmaktan kurtarmış, Milli Mücadele'de kullanılabilecek asker ve silahı elde bulundurmaya sağlamış, ayrıca toplanan birliklerle İngiliz taarruzlarını Halep kuzeyinde Katma bölgesinde durdurmayı başarmıştır." İsmet Görgülü (Haz.), **Atatürk'ün Anıları**, Bilgi Yayınevi, İkinci Baskı, Ekim 1998, s.113, 5 numaralı dipnot.

4 İ.Görgülü (Haz.), **Atatürk'ün Anıları**, s. 118.

5 Bozdağ, **a.g.e.**, s.91.

6 Kocatürk, **a.g.e.**, s.116.

7 İ.Görgülü (Haz.), **Atatürk'ün Anıları**, s. 185.

lerine karşı oldukları bilinen Mustafa Kemal ve Kazım Karabekir'in huzura kabullerini temin ettik. Mustafa Kemal 15, Karabekir 17 Kasım'da Vahideddin tarafından kabul edildi.”⁸

Kazım Karabekir'in de “Anadolu'ya gitmek, tekrar kolorduların başına dönmek ve memleketin kurtulması için çabalamak” fikrinde olduğu anlaşılmıştır.⁹

M. Kemal'in 15 Şubat 1919'da İsmet İnönü ile, 20 Şubat'ta tekrar A. F. Cebesoy ile, 11 Nisan'da Kazım Karabekir ile, 17 Nisan'da da Rauf Orbay ile görüşmelerinde¹⁰ artık Anadolu'da mücadeleye devam etmek konusunda uzlaşma sağlanmıştı.¹¹ Son olarak M. Kemal 15 Mayıs'ta veda ziyareti için Genelkurmay Başkanlığı'na uğradığında, eski Genelkurmay Başkanı Fevzi (Çakmak) Paşa ve bu göreve yeni atanan Cevat (Çobanlı) Paşa ile karşılaşır. Fevzi Paşa bu görüşmede, daha önce Cevat Paşa ile üzerinde anlaştıkları 5 maddelik bir plandan söz eder. Bu planı M. Kemal de benimsediğini ve zaten bunun için Anadolu'ya geçmek istediğini belirtir. Bu 5 madde şöyledir:

- 1- Kararlaştırılmış üç ordu müfettişliğinin bir an evvel teşkili.
- 2- İtilaf devletlerine silah ve mühimmat teslim edilmemesi, Anadolu'da toplanması.
- 3- Esir durumda olan hükümetin emirlerinin yapılmaması için Anadolu'da bir milli idare kurulması.

8 Fethi Okyar, **Üç Devirde Bir Adam**, Tercüman Yayınları, İstanbul 1980,s.257. Fethi Okyar'ın bu toplantıda sanki M. Kemal de varmış gibi ifade kullanmasına karşın, M. Kemal'in 13 Kasım ile 15 Kasım 1918 arasında böyle bir toplantıda olduğuna ilişkin bir kanıt yoktur. Bkz.Kocatürk, **a.g.e.** s.118-119. A. Fuat Paşa'nın Mondros Mütarekesi'nden sonra İstanbul'a gelişi de 20 Aralık 1918 tarihindedir. Bkz. Ayfer Özçelik, **Ali Fuat Cebesoy**, Akçağ Yayınları, 1993, s.55. Kazım Karabekir de Mütareke sonrası 28 Kasım 1918'de İstanbul'a gelmiştir. Karabekir'in Padişah Vahideddin'le görüşmesi, 6 Aralık 1918'dir. Bkz. Karabekir, **İstiklal Harbimiz, C.1**, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, Ocak 2008, s.6-8. Dolayısıyla Fethi Okyar'ın sözünü ettiği Kasım ayındaki bu toplantıda M. Kemal'in de, Ali Fuat Paşa'nın da, K. Karabekir'in de olması mümkün değildir. F. Okyar'ın verdiği tarihler hatalıdır. Ancak Anadolu'ya gidecek genç komutanlarla bir kurtuluş çaresinin olabileceği fikrinin 1918 yılının sonlarına kadar dar da olsa bir çevrede dile getirildiği, değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

9 İnönü, **a.g.e.**, s. 165. Kazım Karabekir de 29 Kasım 1919'da İstanbul'da İsmet (İnönü) Paşa ile yaptığı bir toplantıda mili direniş fikrini paylaştığını, Anadolu'ya atanmak istediğini belirtir. Bkz. Karabekir, **İstiklal Harbinin Esasları**, s. 36.

10 Kazım Karabekir, **İstiklal Harbinin Esasları**, Sinan Matbaası Neşriyat Evi, 1951, s.122-124.

11 Sina Akşin, İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele **C.1**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1983.s.296, 262 numaralı dipnot. Halide Edip Adıvar da M. Kemal'in Anadolu'ya gidişi için “Padişah ve Damat Ferit onu Doğu'yu yatıştırmak için göndermişti. Görünüşte hükümetin emrini kabul etmiş gibi davranırken, gizliiden gizliye Ali Fuat Paşa (12. Ordu komutanı), Kazım Karabekir Paşa (Erzurum'da 9. Ordu komutanı) ve Rauf Bey'le anlaşmıştı” diyerek M. Kemal'in Anadolu'ya giderken ulusal bir kurtuluş mücadelesi konusunda bir karar alınmış olduğunu, görüntüyle gerçeğin aynı olmadığını belirtir. Bkz. Halide Edip Adıvar, **Türk'ün Ateşle İmtihanı**, Atlas Kitabevi, On birinci Baskı, 1994, s. 40-41. Halide Edip'in parantez içinde verdiği bilgilerde belirttiği, Ali Fuat Paşa ve Kazım Karabekir'in komutasındaki ordular daha sonra “kolordu” adını almıştır. (20. ve 15.Kolordular.)

4- Kuva-yı Milliye'nin teşkili ve milli idarenin buna dayandırılması.

5- Düşmanlarımız üzerine karşı taarruza geçilmesi.¹²

Görülüyor ki sonradan Milli Mücadele'de önemli roller üstlenecek yüksek komutanlar milli bir direniş için uzlaşmış bulunuyorlardı. Mondros Mütarekesi'nden sonra Anadolu'da bir direniş örgütlenme çalışmalarının en büyük yürütücüsü ve destekçisi, ordunun bu gibi vatansever komutanları olmuştur. Burada Kuva-yı Milliye fikrinden söz edilmesi, bu yöntemin siyasi-askeri bir enstrüman olarak dönemin siyasi-askeri üst yönetiminde bilinen, zihinlerde hali hazırda var olan bir şablon olduğunu göstermektedir.

Anadolu'da Kuva-yı Milliye'yi temel eksen alan milli bir direniş oluşturma yolundaki çabaların en önemlisi, silahların teslimini geciktirmek ve olası bir direniş için örgütlenmektir. 1919 Mart ayına ait bir gözleminde Kurmay Binbaşı (Dadaylı) Halit (Akmansü) şöyle der:

“1919 Martı'nda Ali Fuat Paşa (Gnl.Cebesoy), Ankara'daki 20. Kolordu'nun komutasını ele almış, müdafaa bakımından bazı tedbirlere tevessül etmişti. Konya'da ordu müfettişi bulunan Mersinli Cemal Paşa da ayrıca Milli Mükavemeti desteklemekte, orduya ait silahların teslimini geciktirmekte idi.”¹³

Mondros Mütarekesi sonrası Batı Anadolu'daki insanların büyük bir bölümü ve aydın kesimler ülkedeki genel durumdan haberdardır. Kendi yöreleri işgalden uzak kalsa da ülkenin içinde bulunduğu durum, bu insanları belli ölçüde “milli” bir bilinçle bir araya gelmeye, örgütlenme için manevi olarak hazır olmaya yöneltmiştir. Bu dönemde Doğu'da olup bitenlerden Batı'da yaşayanlar genel olarak bilgi sahibidir. Doğu'da yaşananlar, Batı'dakilerin bir araya gelmek için bir başlangıç yapmalarını sağlamış görünüyor. Mümtaz Şükrü Eğilmez, o dönem Bursa'daki havayı şöyle anlatır:

“İzmir'in işgalinden çok önce Erzurum'dan gelen Albayrak gazetesi'nin bölgede Ermenilerin zaman zaman Türklere saldırıp zulmetmelerinden, ayrıca Karadeniz kıyılarındaki Pontüsçü Rumların Samsun ve Trabzon'dan gelen Rumlarla birleşip çete kurarak dağlara çıkmalarından ve Pontüs'te bir hükümet kurma hazırlıklarından bahsetmesi üzerine, Bursa halkında büyük bir heyecan doğmuştu.”¹⁴

12 İ.Görgülü (Haz.), **Atatürk'ün Anıları**, s. 217, 34 numaralı dipnot. Cevat (Çobanlı) ve Fevzi (Çakmak) Paşaların 16 Mayıs 1919 sabahı Anadolu'da bir “Milli İdare” kurulması konusunda anlaşmaları ve bu konuşma üzerine gelen M. Kemal'in de “*Ben zaten bunun için Anadolu'ya gidiyorum*” demesi hakkında ayrıca bkz. Tevfik Biyıklıoğlu, **a.g.e.**, s. 35.

13 Ziya Göğem (Haz.), **Kurmay Albay Dadaylı Halit Beğ Akmansü (1884-1953) C.1**, İstanbul Halk Matbaası, 1954, s. 58.

14 İlgar (Haz.), **a.g.e.**, s.188.

Bu huzursuzluk, Anadolu'da beklenen gelişmelerin bazı kesimlerce önceden öngörülebildiğini de göstermektedir.

Milli Mücadele'de halkın Kuva-yı Milliye olarak örgütlenmesinde İzmir'in işgalinin önemli bir tetikleyici rolü olmakla birlikte, Anadolu'da ilk milli müfrezelerin kuruluşu İzmir'in işgalinden daha önce olmuştur. Bunun en önemli nedeni, I. Dünya Savaşı'nın Osmanlılar açısından yenilgiyle bitmesini fırsat sayan Rum ve Ermeni kesimlerin çeteler halinde örgütlenerek faaliyetlere geçmeleridir. Örneğin İnebolu'da bu amaçla ilk milli müfreze ya da çetenin 14 Nisan 1919'da kurulduğu bilgisi vardır.¹⁵

Celal Bayar da anılarında, İzmir'in işgalinden önce, az çok beklenen ya da korkulan Yunan İşgali'ne karşı direniş fikrinin ortaya çıktığından söz eder:

“Eski Jandarma Alay kumandanı Albay Avni Bey (sonraları Cebel-i Bereket mebusu Avni Paşa) Adana Ermenileri tehcirinden sanıktı. Arandığı için gizlenmişti. Jandarma yüzbaşısı Edip Bey (sonraları Sarı Efe Edip adını alacaktır), takip olunduğu için meydandan çekilmişti. Hükümet, her ikisini de sıkı surette arıyordu. Bunlarla Küçük Menderes havzasına çekilmek, orada muhtemel Yunan istilasına veya Yunanlıların dahilde yapacakları siyasi şevakete karşı hazırlanmak esasında mutabık kaldık. Esasen ben bu maksatla ya bu bölgede veya Nazilli'de çalışmayı kararlaştırmıştım.”¹⁶

Askeri ya da milis niteliği olmayan, milli amaçla ilk örgütlenme ise Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti olarak 21 Ekim 1918 tarihinde İstanbul'da kurulmuştur.¹⁷

İç Anadolu'da başka bölgelerde de İzmir'in işgali öncesi askeri yanı olmayan milli örgütlenmeler kurulmaya başlanmıştı. Bu çabaların, Mondros Mütarekesi'nin getirdiği olumsuzlukların fark edilmeye başlanması ve keyfi uygulamaların, özellikle 7. maddenin sınırsızca kullanılmaya başlanmasının ve Karadeniz'de bir Rum Pontus devleti kurulması tehlikesinin ortaya çıkması etkisiyle olduğu açıktır. Tokat, buna bir örnektir.

“Tokatlılar hemen toplantı yaptılar. Yurdun korunmasını ve ‘Karadeniz Rum Cumhuriyeti’ diye bir ayrılığa meydan verilmemesini doğru bulduklarından, Tokat'ta ‘Karadeniz Türkleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin bir şubesini kurdular. 25 Şubat 1919”¹⁸

15 “İnebolu'da Rum çetelerine karşı ilk milli müfreze, 14 Nisan 1919 tarihinde kurulmuştur.” Hüsnü Özlü, “Milli Mücadele Yıllarında İnebolu'da Faaliyette Bulunan Cemiyet ve Teşkilatlar”, **Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı.12, Ağustos 2008, s.86.

16 Celal Bayar, **Ben De Yazdım-Milli Mücadeleye Giriş, C.5**, Sabah Kitapları,1997, s.158.

17 Özlü, **a.g.m.**, s.85.

18 Halis Asarkaya, **Ulusal Savaşta Tokat**, Tokat Basımevi, 1936., s.12.

Bu cemiyet uzun ömrülü olmamıştır. Bunun yerine yine İzmir'in işgalinden önce aynı amaçla yeni bir örgütlenmeye gidilir:

“Bu cemiyet (‘Karadeniz Türkleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’) Samsun’a bağlı bir şubeydi, merkezin kapanması üzerine 20 Mart 1919’dan sonra ‘Tokat Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ adı ile çalıştı.”¹⁹

Tokat’taki bu cemiyet, Heyet’i Temsiliye’ye en erken bağlanan cemiyetlerden biridir. Erzurum Kongresi’nden hemen sonra Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin bir parçası olmuş, ardından önce müstakil, sonra tekrar Sivas’a bağlı olarak çalışmalarını sürdürmüştür.²⁰

Bu gelişmelerden çıkartacağımız ilk sonuçlardan birisi, önce yerel olarak kendi başlarına örgütlenen cemiyetlerin, Heyet-i Milliye’ye yakınlıklarıyla doğru orantılı olarak Heyet-i Milliye’nin etkisi altına girmeleridir. Batıdaki örgütlenmeler için bu çerçeveye girişin daha sonra gerçekleştiği göz ardı edilmemelidir.

İşgal görmeyen bu gibi bölgelerde de zaman içinde asayişten sorumlu Kuva-yı Milliye birlikleri kurulmuştur. Örneğin Tokat’ta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ne bağlı olarak böyle bir birlik oluşturulmuştur. Bu örgütler, yöre işgal görmediği için işgale direnmek, direnişi örgütlemek ve koordine etmekten farklı olarak, yöredeki devlet teşkilâtının eksiklerini tamamlama yönünde faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bunlar, Erzurum Kongresi gibi kongrelere gönderilen milletvekillerinin harcırahlarını ödemek, cephelere malzeme yardımı yapmak, şehir içinde asayişten sorumlu Kuva-yı Milliye kurmak gibi faaliyetlerdir.

Burada ilginç olan, işgal ya da işgal tehlikesi olmasa da şehir içinde yaya, şehir dışında ise atlı birlik şeklinde birliklerin kurulması ve bu grupların da “Kuva-yı Milliye” adını almasıdır. Tokat örneğindeki Kuva-yı Milliye, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’ne bağlı olarak kurulmuştur:

“Şehir içinde yaya ‘Kuva-yı Milliye’ kuruldu. Çoğu bu gibi işlere atılan gençlerden ibaret olan bu kuvvet, ihtiyat zabiteleri kumandasına verildi. Şehir dışı için Mütevelli oğlu Nuri Bey kumandasında süvari “Kuva-yı Milliye” kuruldu.”²¹

1.1.2. Anadolu’da İşgallerin Başlaması ve 15 Mayıs 1919’da İzmir’in İşgali

İtilaf güçlerinin ve başta İngiltere’nin İzmir’i işgal edecek güç olarak İtalya’yı değil de Yunanistan’ı tercih etmesinin nedenini anlamak kolaydır. İtalya daha

19 Asarkaya, **a.g.e.**, s.46.

20 Asarkaya, **a.g.e.**, s.46.

21 Asarkaya, **a.g.e.**, s.48-49.

KAYNAKÇA

ARŞİVLER

Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi
Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Arşivi
Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
Başbakanlık Osmanlı Arşivi

ANILAR:

- Aaronsohn, Alexander; *Türk Ordusuyla Filistin'de, Bir Yahudi Askerin 1. Dünya Savaşı Notları*, Selis Kitaplar, Birinci Baskı, Mart 2003.
- Abidin Hayrettin, *Tarihte Ankara-İstiklal Harbi ve Bursa Hatıratı*, Semih Lütfi Suhulet Kütüphanesi, 1934.
- Adıvar, Halide Edip; *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, Atlas Kitabevi, On birinci Baskı, 1994.
- Ağaoğlu, Samet; *Hayat Bir Macera, Çocukluk ve Gençlik Hatıraları*, Kitap Yayınevi, Birinci Baskı, İstanbul, Ekim 2003.
- Ahmed, Süvari Yüzbaşı; *Türk İstiklal Harbi Başında Milli Mücadele*, Akademi Kitabevi Yayınları, İzmir, 1993.
- Akbaş, Rahmi (Haz.); *Söğütlü Jandarma Onbaşı Ali'nin Milli Mücadele Anıları*, Yeditepe Yayınevi, Birinci Baskı, İstanbul, Mayıs 2011.
- Aker, M.Şefik; *57. Tümen ve Aydın Milli Mücadelesi (1918-1920)*, Genelkurmay ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara 2006.
- Akıncı, İbrahim Ethem; *Demirci Akıncıları*, AKDITYK, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1989.
- Akşit, Cihangir; *Çiğiltepe*, Doğan Yayıncılık, Birinci Baskı, Ağustos 2009.
- Akter, Güneş Nurettin Ege; *Babamın Emanetleri, Dergah Yayınları*, 1.Baskı, Mayıs 2006.
- Altay, Fahrettin; *10 Yıl Savaş ve Sonrası*, Eylem Yayınları, Birinci Baskı, Nisan 2008.
- Apak, Rahmi; *Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1990.
- Arıkoğlu, Damar; *Hatıralarım*, Tan Gazetesi Yayınları, İstanbul, 1961.
- Arslan, Esat (Der.); *Musullu Abdülhadi'nin İzinde Bozgun dan Zafere*, Phoenix Yayınları, Birinci Baskı, Ankara Eylül 2005.

- Arslan, Ozan (Haz.); **Bir Osmanlı Askerinin Anıları**, Şenocak Yayınları, İzmir, Şubat 2010.
- Asarkaya, Halis; **Ulusal Savaşta Tokat**, Tokat Basımevi, 1936.
- Atay, Falih Rifkî; **Zeytindağı**, Pozitif Yayıncılık, 2. Baskı, Ekim 2010.
- Avcı, Orhan (Haz.); **İsmail Hakkı Süerdem, Anılarım (Osmanlı'dan Cumhuriyet'e)**, Bilge Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara, Nisan 2004.
- Aybek, Selçuk (Haz.); **Kurtuluş Namlunun Ucunda**, İnkılap Kitabevi, Anka Ofset Tesisleri, 2006.
- Aydemir, Şevket Süreyya; **Suyu Arayan Adam**, Remzi Kitabevi, 21. Baskı, Aralık 2009.
- Ayni, Mehmet Ali; **Hatıralar**, Yeditepe Yayınları, 1. Baskı, Ekim 2009.
- Baring, Maurice; **İstanbul'dan Mektuplar, 1909-1912**, Dergah Yayınları, 1. Baskı, Kasım 2008.
- Batmaz, Eftal Şükrü; **Cepheden Cepheye Esaretten Esarete, Ürgüplü Mustafa Fevzi Taşer'in Hatıraları**, Kültür Bakanlığı Yayınevi, Ankara, 2000.
- Bayar, Celal; **Ben De Yazdım-Milli Mücadeleye Giriş, C.5**, Sabah Kitapları, 1997.
- Bayar, Celal; **Ben De Yazdım-Milli Mücadeleye Giriş, C.6**, Sabah Kitapları, 1997.
- Bayar, Celal; **Ben De Yazdım-Milli Mücadeleye Giriş, C.7**, Sabah Kitapları, 1997.
- Bayar, Celal; **Ben De Yazdım-Milli Mücadeleye Giriş, C.8**, Sabah Kitapları, 1997.
- Böke, Pelin; **İzmir 1919-1922 Tanıklıklar**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, Ekim 2006.
- Cebesoy, Ali Fuat; **Kuva-yı Milliye'nin İçyüzü**, Temel Yayınları, İstanbul, Mayıs 2002.
- _____ ; **Bilinmeyen Hatıralar**, Temel Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul 2005
- Çalika, Hurşit (Haz.) ; **Ahmet Rifat Çalika'nın Anıları**, İstanbul, 1992.
- Çantay, Hasan Basri; **Kara Günler ve İbret Levhaları**, Ahmet Said Matbaası, İstanbul 1964.
- Çarıklı, Hacim Muhittin; **Balikesir ve Alaşehir Kongreleri, Hacim Muhittin Çarıklı'nın Kuva-yı Milliye Hatıraları (1919-1920)**, TİTE Yayınları, Ankara, 1967.
- Çetinkaya, Ali; **Ali Çetinkaya'nın Milli Mücadele Dönemi Hatıraları**, AKDITYK, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1993.
- Çiçek, İbrahim; (Hazırlayan-Yazan) **Gördesli Mücahide Makbule ve Silah Arkadaşları (Kadın Efe)**, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları, Salihli, 1998.
- Emiroğlu, Kudret (Haz.); **Yüzbaşı Cemal'in Anıları**, Kebikeç Yayınları, Ankara, Mayıs 1996.
- Ergeneli, Adnan; **Çocukluğumun Savaş Yılları Anıları**, İletişim Yayınları, Nisan 1993.
- Engin, M. Hilmi; **Seferden Sefere, Piyade Albay M. Hilmi Engin'in Balkan, 1. Dünya ve Kurtuluş Savaşı Anıları**, Kömen Yayınları, Birinci Baskı, Konya 2007.
- Erkin, Behçet; **Hatırat, 1876-1958**, AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2010.
- Ersoy, Emin Akif; **Babam Mehmet Akif, İstiklal Harbi Hatıraları**, Kurtuba Kitap Yayınları, Ağustos 2010.
- Ertürk, Esat K. (Haz.); **Tamu Yelleri, Emekli Yargıç Hüseyin Kamil Ertur'un Anıları**, AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.
- Evren, Süreyya Örgü; **Denizli Vakası ve Demirci Mehmet Efe**, Sel Yayınları, İstanbul 1955.
- Feldmann, Wilhelm; **İstanbul'da Savaş Günleri (Bir Alman Gazetecinin Balkan Savaşı Hatıratı)**, Selis Kitaplar Yayınevi, 1.Baskı, Şubat 2004.
- Fikri, Bekir; **Balkanlarda Kuvve-i Seyyare Kumandanı Yüzbaşı Bekir Fikri**, Belge Yayınları, İkinci Baskı, İstanbul, 1985.
- Filiz, Lütfi; **Evveli Nokta Ahiri Nokta (Noktadan Noktaya Ömr-ü Hayatım)**, Pan Yayıncılık, Birinci Baskı, Haziran 2006.
- Frunze, Mikhaıl Vasilyevich; **Frunze'nin Türkiye Anıları**, Düşün Yayınları, İstanbul, 1996.
- Gerçekler, Mustafa Fehmi; **Karacabey'den Ankara'ya**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1982.

- Göğem, Ziya (Haz.); *Kurmay Albay Dadaylı Halit Beğ Akmansü (1884-1953) C.1*, İstanbul Halk Matbaası, 1954.
- Gökbel, Asaf; *Milli Mücadele'de Aydın*, Kolalı Matbaası, Aydın 2005.
- Gönenç Volkan (Haz.); *Küllerin Altındaki İzmir (1909-1930)*, Çatı Kitapları, Haziran 2012.
- Görgülü, Fahri; *İstiklal Savaşı'nda Saruhanlı*, Karınca Matbaacılık, İzmir 1966.
- _____ ; *Yunan İşgalinde Kirmasti (M.Kemal Paşa)*, Yeni Müteferrika Basımevi, 1960.
- Görgülü, İsmet (Haz.); *Atatürk'ün Anıları*, Bilgi Yayınevi, İkinci Baskı, Ekim 1998.
- Güler, Zafer; (Haz.), *Hicaz'dan Gelibolu'ya, 1908-1920, Gelibolu Müfrezesinden Süvari Yüzbaşısı Tevfik'in Anıları*, Neden Yayınları, Birinci Baskı, Şubat 2008.
- Güralp, Şerif; *Bir Albayın Anıları, Kurtuluş Savaşı'nın İcyüzü*, Güncel Yayıncılık, Üçüncü Baskı, Temmuz 2007.
- Gürer, Turgut (Haz.); *Komitacı, BJK'nin Kurucusu Fuat Balkan'ın Anıları*, Gürer Yayınları, 1. Baskı, Ocak 2008.
- Güven, Zühtü; *Anzavur İsyanı, İstiklal Savaşı Hatıralarından Acı Bir Sayfa*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara 1965.
- Horvath, Bela; *Anadolu 1913*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 3. Baskı, Şubat 2008.
- Hülagü, Orhan (Haz.); *İbrahim Çolak, Milli Mücadele Esnasında Kuva-yı Seyyare Kumandanlığına Ait Hatıratım*, Emre Yayınları, İstanbul, 1996.
- İlgar, İhsan (Düz.); *Asım Gündüz- Hatıralarım*, Kervan Yayınları, İstanbul Tarihsiz.
- _____ (Haz.); *Mümtaz Şükrü Eğilmez, Milli Mücadele'de Bursa*, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1981
- İnan, Arı (Haz.); *Tarihe Tanıklık Edenler, Cumhuriyet'in Kurucu Kuşağıyla Söyleşiler*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Genişletilmiş Birinci Baskı, Eylül 2011.
- _____ (Haz.); *Mümtaz Şükrü Eğilmez, Milli Mücadele'de Bursa*, Tercüman Yayınları, İstanbul, 1981.
- İnönü, İsmet; *İsmet İnönü Hatıralar*, Bilgi Yayınevi, 2. Baskı, Kasım 2006.
- İpekçi, Abdi (Haz.); *İnönü Atatürk'ü Anlatıyor*, Cem Yayınevi, İstanbul, 1968.
- Kalkavanoğlu, İlyas Sami; *Milli Mücadele Hatıralarım*, Kaknüs Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul 2011.
- Karabekir, Kazım; *Birinci Dünya Savaşı Anıları*, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, Ekim 2011
- _____ ; *İstiklal Harbimiz C.1*, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, Ocak 2008.
- _____ ; *İstiklal Harbimiz C.2*, Yapı Kredi Yayınları, Birinci Baskı, Ocak 2008.
- _____ ; *İstiklal Harbinin Esasları*, Sinan Matbaası Neşriyat Evi, 1951.
- Karaca, Hasan – Koç, Mehmet (Der.); *Beyşehirli Gazilerin Milli Mücadele Hatıraları*, Damla Ofset Yayıncılık, Konya, 2000.
- Kasapoğlu Ahmet (Der.); *Milli Mücadele Anıları*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1998.
- Kaygusuz, Bezmi Nusret; *Bir Roman Gibi*, İhsan Gümüşayak Matbaası, İzmir, 1955.
- Kehale, Abdullah (Haz.); *Milli Mücadele'de İç İsyancılar ve Cemil Cahit'in (Toydemir) Anıları*, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları, Birinci Baskı, İstanbul, Ekim 1997.
- Koloğlu, Orhan; *Arap Kaymakam*, Aykırı Yayınları, İstanbul, 2001.
- Mehmetefendioğlu, Ahmet – Arslan, Ozan (Haz.); *Bir Osmanlı Askerinin Anıları*, Şenocak Yayınları, İzmir, Şubat 2010.
- Müftüler, Lütfü; *Denizli Heyet-i Milliyesi*, Türkdili Basımevi, Balıkesir, 1947.
- Nadi, Yunus; *Kurtuluş Savaşı Anıları*, Çağdaş Yayınları, Aralık 1978.
- Nevres, Manavoğlu; *Merkad-i Osman'da Yunan Süngüsü*, Emre Yayınları, İstanbul, Haziran 2001.

- Okyar, Fethi; **Üç Devirde Bir Adam**, Tercüman Yayınları, İstanbul 1980.
- Orbay, Rauf; **Siyasi Hatıralar**, Örgün Yayınevi, 3.Baskı, Aralık 2009.
- Önal, Sami (Haz.); **Hüsrev Gerede'nin Anıları**, Literatür Yayınları, Mart 2003.
- Özalp, Kazım; **Milli Mücadele 1919-1922, C.1, AKDYYK**, Türk Tarih Kurumu, 4.Baskı, Ankara 1998.
- Özdemir, Zekeriya (Der.); **Balıkesir Kuva-yı Milliye Hatıraları**, Balıkesir Valiliği Yayını, Ankara, Mayıs 2003.
- Özer, Kemal; **Kurtuluş Savaşı'nda Gönen**, Türkdili Matbaası, Balıkesir, 1964.
- Özgen, Abdurrahman; **Milli Mücadele'de Türk Akıncıları**, Vatan Matbaası, 1970.
- Sabis, Ali İhsan; **Harp Hatıralarım, C.4**, Nehir Yayınları, İstanbul, 1991.
- Sağdıç, Ozan; **Birinci Savaşın İkincisine**, Dünya Yayıncılık, Birinci Baskı, Ekim 2005.
- Sazak, Emin; **Hatıralar, Emin Bey'in Defteri**, Bilge Oğuz Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, Mart 2009.
- Selçuk, İlhan (Haz.); **Yüzbaşı Selahattin'in Romanı, C.2.**, Çağdaş Yayınları, İstanbul, Ağustos 1996.
- Sotiriyu, Dido; **Benden Selam Söyle Anadolu'ya**, Can Yayınları, 10.Baskı, İstanbul, Ekim 2009.
- Sökmensüer, Cevat; **Milli Mücadele'de Aydın-Nazilli Cephesi, Kahraman Subaylarımız ve Zeybekler, Hatıralarım**, Karınca Matbaacılık, İzmir, tarihsiz.
- Su, Kamil; **Köprülü Hamdi Bey ve Akbaş Olayı**; Kurtuluş Ofset Basımevi, Ankara, 1984.
- Süreyya, Sındırgılı; **Denizli Vakası ve Demirci Mehmet Efe**, Sel Yayınları, İstanbul 1955.
- Şevki, Mehmet ; **İstiklal Savaşı Nasıl Oldu**, Akşam Kitaphanesi, İstanbul, 1934.
- Tinal, Melih (Haz.); **Op.Dr. Emin Erkul'un Milli Mücadele Anıları**, Zeus Kitabevi Yayınları, İzmir 2010.
- Tokat, Emin Aslan; **Milli Mücadelede Sarayköy Hatıralarım**, Esat Özberk Yayını, İstanbul, Temmuz 1995.
- Turgut, Hulusi (Der.); **Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Anıları**, İş Bankası Yayınları, 9. Baskı, İstanbul, Ağustos, 2007.
- Ünal, Mühittin (Haz.); **Miralay Bekir Sami Günsav'ın Anıları**, Cem Yayınevi, İkinci Baskı, Nisan 2002.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet; **Bir Lise Öğrencisinin Milli Mücadele Anıları**, Varlık Yayınevi, İstanbul, Nisan 1971.
- Yıldırım, Tahsin (Haz.); **Ömer Seyfettin, Balkan Harbi Hatıraları**, Dün Bugün Yarın Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, Nisan 2011.

YAYINLANMAMIŞ ANILAR

İlkkurşun, Ali Orhan; **Milli Mücadelede Ege Bölgesi ve İlkkurşun, Ali Orhan İlkkurşun'un Hatıraları**, Yayınlanmamış-yayına hazır dosya, TİTE ARŞİVİ.

KİTAPLAR:

- Abadan, Yavuz; **Mustafa Kemal ve Çetecilik**, Varlık Yayınları, Ekim 1964.
- Akın, Mehmet Çetin; **Anadolu'da İtalyan İşgal Kuvvetleri**, Kardelen Yayınları, Konya, 2007.

- Akşin, Sina; **İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele C. 1**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1983.
 _____; **İç Savaş ve Sevr'de Ölüm**, T. İş Bankası Yayınları, 1. Baskı, Mayıs 2010.
- Albayrak, Recep; **Ethem Bey'in Sürgün Yılları ve Simav Olayları (1918-1948)**, Berikan Yayınları, Ankara 2004.
- Albayrak, Mustafa; **Milli Mücadele Döneminde Batı Anadolu Kongreleri (17 Mart 1919-2 Ağustos 1920)**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1998.
- Anderson, Matthew Smith; **Doğu Sorunu 1774-1923**, Yapı Kredi Yayınları, 1.Baskı, İstanbul Mart 2001.
- Armaoğlu, Fahir; **Siyasi Tarih, 1789-1960**, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1973.
- Atatürk, Mustafa Kemal; **Nutuk 1919-1927**, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2006.
 _____; **Nutuk Vesikalar**, AKDITYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 1991.
- Atatürk'ün Bütün Eserleri, C.3**, Kaynak Yayınları, 2. Baskı, Şubat 2002.
Atatürk'ün Bütün Eserleri, C.4., Kaynak Yayınları, 3. Baskı, Temmuz 2005.
Atatürk'ün Bütün Eserleri C.6, Kaynak Yayınları, 2. Baskı, Nisan 2003.
Atatürk'ün Bütün Eserleri C.7., Kaynak Yayınları, 2. Baskı, Kasım 2003.
Atatürk'ün Bütün Eserleri C.8, Kaynak Yayınları, 1. Baskı, Nisan 2002.
- Avagan, Arsen; **Çerkesler**, Belge Yayınları, İstanbul, Ocak 2004.
- Avcı, Ali Haydar; **Zeybeklik ve Zeybekler Tarihi**, E Yayınları, 1. Baskı, Aralık 2004.
- Avcıoğlu, Doğan; **Milli Kurtuluş Tarihi, 1838-1995, C.1**, İstanbul Matbaası, İstanbul 1974.
- Aydemir, Şevket Süreyya; **Tek Adam, Mustafa Kemal, 1919-1922, C.2**, Remzi Kitabevi, 17. Baskı, 1999.
- Aydinel, Sıtkı; **Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Harekâtı**, Vadi Yayınları, Ocak 2008.
- Aytepe, Oğuz; **Batı Anadolu'da Yunan Mezalimi**, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2007.
- Balcıoğlu, Mustafa; **Teşkilat-ı Mahsusa'dan Cumhuriyete**, Nobel Yayıncılık, Mayıs, 2001.
- Balkan Harbi, (1912-1913), C.3, Garp Ordusu, 1. Kısım**, G.Kur. ATASE Bşk. Yayınları, Ankara, 1979.
- Baykal, Bekir Sıtkı; **Heyet-i Temsiliye Kararları**, AKDITYK, TTK Yayınları, Ankara, 1989.
- Bayur, Yusuf Hikmet; **Türk İnkılap Tarihi, C.2, Kısım 3**, AKDITYK TTK Yayınları, 1991.
 _____; **Türk İnkılap Tarihi, C.3, Kısım 2**, AKDITYK TTK Yayınları, 1991.
 _____; **Türk İnkılap Tarihi, C.3, Kısım 3**, AKDITYK TTK Yayınları, 1991.
 _____; **Türk İnkılap Tarihi, C.3, Kısım 4**, AKDITYK TTK Yayınları, 1991.
- Belen, Fahri; **Türk Kurtuluş Savaşı**, K. T. Bkn. Yayınları, 2. Baskı, Ankara, Temmuz 1983.
- Berkes, Niyazi; **Türkiye'de Çağdaşlaşma**, Yapı Kredi Yayınları, 12. Baskı, İstanbul, Ocak 2008.
- Bıyıklıoğlu, Tevfik; **Atatürk Anadolu'da (1919-1921)**, Kent Basımevi, Ekim 1981.
- Bozdağ, İsmet; **Nutuk Öncesi Atatürk Konuşuyor**, Truva Yayınları, Eylül 2009.
- Büjak, **1918-1922 Yunan Ordusunun Seferleri**, 118 Sayılı Askeri Mecmua Eki, G.K. Bşk. Yayını, İstanbul, 1939.
- Coşkun, Alev; **Kuva-yı Milliye'nin Kuruluşu**, Cumhuriyet Kitapları, 5.Baskı, Mart 2007.
- Çakmak, Fevzi; **Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu Cephesi**, G.K. Bşk. ATASE ve G.K. Denetleme Bşk. Yayınları, Ankara 2005.
- Çarıklı, Turgut; **Babam Hacim Muhittin Çarıklı, Bir Kuva-yı Milliyecinin Yaşam Öyküsü**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.

- Çay , Abdülhaluk-Kalafat, Yaşar; **Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Kuva-yı Milliye Hareketleri**, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1990.
- Çerkez Ethem; **Çerkez Ethem'in Anıları**, Nokta Kitap Yayınları, Haziran 2008.
- Churchill, Winston; **Winston Churchill İstiklal Savaşı'nda**, Yeni İstanbul Yayınları, 1969.
- Dinamo, Hasan İzzettin; **Kutsal İsyân, C.1, C.2, C.3., C.4., C.5**, Tekin Yayınevi, İstanbul 2000.
- Efe, Ahmet; **Çerkez Ethem**, Bengi Kitap Yayınları, 2. Baskı, Ocak 2007.
- Erdem, Nilüfer; **Yunan Tarihçiliği Gözüyle Anadolu Harekatı (1919-1923)**, Derlem Yayınları, Ekim 2010.
- Ergil, Doğu; **Milli Mücadele'nin Sosyal Tarihi**, Turhan Kitabevi, Ankara 1981.
- Ergül, Teoman; **Kurtuluş Savaşı'nda Manisa 1919-1922**, Manisa Kültür Sanat Kurumu Yayını, İzmir, 1991.
- Erickson, Edward; **Size Ölmeyi Emrediyorum, Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Ordusu**, Kitap Yayınevi, 2. Baskı, İstanbul, Aralık 2003.
- _____; **Milli Mücadele Başlarken II, Sivas Kongresinden Büyük Millet Meclisi'nin Açılmasına**, (4 Eylül 1919-23 Nisan 1920) TTK Basımevi, Ankara 1965.
- Görgülü, İsmet; **On Yıllık Harbin Kadrosu**, AKDYYK TTK Yayınları, Ankara, 1993.
- Hacı, Gürkan; **Efe Başvekil**, Remzi Kitabevi, Mart 2006.
- Hiçyılmaz, Ergun; **Gizli Belgelerle Çerkez Ethem**, Varlık Yayınları, 1993.
- Huiziga, Johan; **Ortaçağ'ın Günbatımı**, İmge Kitabevi Yayınları, Ekim 1997.
- İrtem, Süleyman Kani; **Şark Meselesi, Osmanlı'nın Sömürgeleşme Tarihi**, Temel Yayıncılık, İstanbul 1999.
- Jaeschke, Gotthard; **Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, Mondros'tan Mudanya'ya Kadar (30 Ekim 1918-11 Ekim 1922)**, TTK Basımevi, Ankara, 1989.
- Kansu, Aykut; **1908 Devrimi**, İletişim Yayınevi, İstanbul 1995.
- Karadağ, Raif; **Şark Meselesi**, Emre Yayınları, 3. Baskı, Haziran 2005.
- Kaya, Halit; **Refet Bele, Askeri ve Siyasi Hayatı, 1881-1963**, Bengi Kitap Yayınevi, Ocak 2010.
- Kieser, Hans-Lukas; **İskalanmış Barış**, İletişim Yayınları, 2.Baskı, İstanbul, 2005.
- Kocatürk, Utkan; **Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçah Atatürk Günlüğü**, AKDYYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2. Basım, 2007.
- Kodaman, Bayram; **Şark Meselesi İşığı Altında Sultan II. Abdülhamit'in Doğu Anadolu Politikası**, Orkun Yayınevi, İstanbul 1983.
- _____; **Sorularla Vahdettin**, Pozitif Yayınları, İstanbul, Eylül 2007.
- Konukçu, Enver; **Alaşehir Kongresi, 16-25 Ağustos 1919**, AKDYYK AAM Yayınları, Ankara 2000.
- Köstüklü, Nuri; **Milli Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları**, AKDYYK, AAM Yayınları, Ankara, 1999.
- Küçük, Murat; **Horasan'dan İzmir'e Cemaat-ı Tahtacıyan**, Nefes Yayınları, Nisan 1995.
- Küçük, Yalçın; **Aydın Üzerine Tezler, C.2**, Tekin Yayınevi, İstanbul 1984.
- Lewy, Guenter; **1915, Osmanlı Ermenilerine Ne Oldu? Çarpıtılan-Değiştirilen Tarih**, Timaş Yayınları, İstanbul, Nisan 2011.
- Macmillan, Margaret; **Paris 1919, Paris Barış Konferansı ve Dünyayı Değiştiren Altı Ayn Hikayesi**, ODTÜ Yayıncılık, Ekim 2004.
- McCarty, Justin; **Ölüm ve Sürgün**, İnkılap Yayınevi, 1998.
- Mihailidis, Kostas; **Küçük Asya Seferi**, (Etnikos Kiriles gazetesinin tarihi tefrikasından), Erkân-ı Umumiye Harp Tarihi Dairesi, tarihsiz.

- Muhtar, Mahmut Paşa – Necip, Fazlı; **Rumeli'yi Neden Kaybettik**, Örgün Yayınevi, İstanbul 2007.
- Müderrişoğlu, Alptekin; **Kurtuluş Savaşı'nın Mali Kaynakları**, AAM Yayınları, Ankara, 1990.
- Mühlman, Carl; **İmparatorluğun Sonu 1914, Osmanlı Savaşa Neden ve Nasıl Girdi?**, Timaş Yayınları, İstanbul, Mayıs 2009.
- Olçay, Osman; **Sevres Andlaşması'na Doğru**, A.Ü. SBF Yayınları, Ankara 1981.
- Ortaylı, İlber; **Osmanlı Düşünce Dünyası ve Tarih Yazımı**, T. İş Bankası Yayınları, Ekim 2010.
- _____; **Yakın Tarihin Gerçekleri**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012.
- _____; **Tarihin Sınırlarına Yolculuk**, 18. baskı, Timaş Yayınları, İstanbul, Mayıs 2010.
- _____; **Cumhuriyet'in İlk Yüzyılı 1923-2023**, Timaş Yayınları, İstanbul, Ekim 2012.
- Oruç, Etem; **Nazilli Cumhuriyeti**, Berfin Yayınları, Nisan 2010.
- Özçelik, Ayfer; **Ali Fuat Cebesoy**, Akçağ Yayınları, 1993.
- Özkaya, Yücel (Haz.); **Milli Mücadele'de Ege Çevresi**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994.
- _____; **Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele**, AKKDTY TTK Yayınları, 1989.
- Sarıhan, Zeki; **Kurtuluş Savaşı Günlüğü, C.1.**, AKDTYK TTK Yayınları, Ankara 1993.
- _____; **Kurtuluş Savaşı Günlüğü, C.2.**, AKDTYK TTK Yayınları, Ankara 1994.
- Sarıkoçuncu, Ali; **Milli Mücadele'de Din Adamları, C.1.**, Diyanet İşleri Bşk. Yayınları, 4. Baskı, Ankara, 2002.
- Schreiber, Georg; **Türklere Kalan**, Aksoy Yayıncılık, Mart 1999.
- Selek, Sabahattin; **Anadolu İhtilali**, Güneş Matbaacılık, İstanbul 1963.
- _____; **Milli Mücadele C.1**, Örgün Yayınevi, 3. Baskı, 2002.
- Sofuoğlu, Adnan; **Kuva-yı Milliye Döneminde Kuzeybatı Anadolu 1919-1921**, Gnk. Bşk. Basımevi, 1994.
- _____; **Milli Mücadele Döneminde Kocaeli**, AKDTYK, A.A.M. Yayınları, Ankara 2006.
- Şapolyo, Enver Behnan; **Kuva-yı Milliye Tarihi Gerilla**, Yıldız Matbaacılık, Ankara, 1957.
- Şolohov, Mihail; **Don Hikayeleri**, Cem Yayınevi, İstanbul, 1989.
- Tanör, Bülent; **Türkiye'de Kongre İktidarları (1918-1920)**, Yapı Kredi Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, Ekim 2009.
- Tansel, Selahattin; **Mondros'tan Mudanya'ya Kadar C.1**, MEB Yayınları, İstanbul 1991.
- TBMM Gizli Celse Zabıtları C.2**, T. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, Kasım 1999.
- Tekeli, İlhan-İlkin, Selim; **Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşı'na Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey**, TTK Yayınları, 1989.
- Terzioğlu, Said Arif; **Atatürk'ün Ahmet Çavuş'u**, Başnur Matbaası, Ankara 1968.
- Tosh, John; **Tarihin Peşinde**, TVYY, 2. Baskı, Mart 2005.
- Toynbee, Arnold Joseph; **Türkiye ve Yunanistan'da Batı Meselesi**, Yeditepe Yayınevi, Şubat 2007.
- Tunaya, Tarık Zafer; **Türkiye'de Siyasal Partiler C.3, İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi**, İletişim yayınları, 5. Baskı, İstanbul 2011.
- Turan, Mustafa; **Yunan Mezalimi, İzmir, Aydın, Manisa, Denizli 1919-1923**, AAM Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 2006.
- Turan, Şerafettin; **Türk Devrim Tarihi, 1.Kitap**, Bilgi Yayınevi, 2. Baskı, Haziran 2004.
- _____; **Türk Devrim Tarihi, 2.Kitap**, Bilgi Yayınevi, 2. Baskı, Ekim 1998.
- Türkmen, Zekeriya; **Mütareke Döneminde Ordunun Durumu ve Yeniden Yapılanması (1918-1920)**, AKDTYK, TTK Yayınları, Ankara, 2001.

- _____ : **Devlet Merkezine Gönderilen Raporlara Göre Batı Anadolu'da Yunan Mezalimi**, Berikan Yayınevi, Nisan 2007.
- TİH, Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı**, Gk. Basımevi, Ankara 1962.
- TİH, Batı Cephesi, C.2, 1.Kısım**, Gk. ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999.
- TİH, Batı Cephesi, C.2, 2.Kısım**, Gk. ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999.
- TİH, Batı Cephesi, C.2, 3.Kısım**, Gk. Basımevi, Ankara 1966.
- TİH, Güney Cephesi, C.IV**, Gk. Basımevi, Ankara 1966.
- TİH, İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921), C.IV**, Gk. Harp Dairesi Bşk. Yayınları, Ankara 1974.
- Winter, Jay; Parker Geofrey; Habeck, Mary R.; **1.Dünya Savaşı ve 20.Yüzyıl**, Türkiye İş Bankası Yayınları, Temmuz 2012.
- Yavi, Ersal; **Efeler, Kökenleri, Eylemleri, Töreleri, Dansları, Giysileri**, Aydın İl Özel İdaresi Yayınları,, 1991.
- Yavuz, Bige; **Kurtuluş Savaşı Döneminde Türk-Fransız İlişkileri, Fransız Arşiv Belgeleri Açısından, 1919-1922**, AKKDTY TTK Yayınları, 1994.
- Zürcher, Eric Jan; **Miili Mücadelede İttihatçılık**, İletişim Yayınları, 5.Baskı, İstanbul, 2008,

MAKALELER

- ATASE Başkanlığı Stratejik Etüd Kurulu; “Yunanlıların Batı Anadolu’yu İşgali ve Kuvayı Milliye’nin Kuruluşu İle İlgili Olaylar”(Türk Kaynaklarına Göre), **Silahlı Kuvvetler Dergisi**, 107/315 (Mayıs 1988), s.6-19.
- ATASE Başkanlığı Stratejik Etüd Kurulu; “Yunanistan’ın Küçük Asya Harekatı’nın Siyasi ve Askeri Nedenleri-İzmir’in İşgali ve Gelişen Olaylar”(Yunan Kaynaklarına Göre), **Silahlı Kuvvetler Dergisi**, 107/315 (Mayıs 1968), s.20-39.
- Akandere, Osman; “Aydın Kuva-yı Milliyesi ile Heyet-i Temsiliye Arasındaki İlişkiler”, **Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı: 39, Mayıs 2007, s.303-335.
- Akça, Bayram “Milli Mücadele Döneminde Yörük Ali Efe’nin Muğla ve Havalisindeki Faaliyetleri”, **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Güz 2000, C.1, Sayı:2, s. 25-32.
- _____ ; “İzmir’in Yunanlar Tarafından İşgaline Muğla’nın Tepkisi”, **Atatürk Haftası Armağanı, 10 Kasım 2009**, Sayı 36, Gen. Kur. ATASE Bşk. Yayınları, s.109-115.
- _____ ; “Milli Mücadele Döneminde Muğla”, **Askeri Tarih Bülteni**, Gen.Kur. ATASE Bşk. Yayınları, Ağustos 2001, Yıl.26, Sayı.51, s.167-191.
- Alıçlı, Sırrı; “Anadolu Yolunda İki Tıbbiyeli”, **Yakın Tarihimiz Dergisi**, C.2, Sayı.26, 23 Ağustos 1962, s. 405-406.
- Anhegger, R.; “Kurtuluş Savaşı’nda İzmir”, **Tarih Ve Toplum Dergisi**, Sayı.9, Eylül 1984, s.26-29.
- Arslan, Esat; “Kurtuluş Savaşı’nda Yeni Türk Devlet’inin Kurumsallaşması (Devletleşme Süreci)”, **Atatürk Haftası Armağanı**, Genelkurmay ATASE Bşk. Yayınları, 10. Kasım. 1995, s. 96-103.
- Atalay, Besim; “Uşak’ta Milli Hareket”, **Yakın Tarihimiz Dergisi**, C.2, Sayı.20, 12 Temmuz 1962, s. 205-207.
- Aybars, Ergun; “Kuva-yı Milliye ve Misak-ı Milli”, **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, 8. Bölüm**, Ayraç Kitap Evi Yayınları, Birinci Baskı, Eylül 2008, s. 95-108.

- Aydın, Ayhan, “İşgal Yıllarında Balıkesir Çevresi ve Gönen” Kurtuluş Savaşı'nda Gönen ve Çevresi Sempozyumu, 5.9.1993, **Gönen, Kurtuluş Savaşı'nda Gönen ve Çevresi**, Gönen Belediyesi Kültür Serisi Yayınları, Ankara 1998, s.9-36.
- Baydur, Mithat; “Aydın ve Çevresinde Milli Direnişin Doğuşu ve Gelişmesine Bir Bakış”, **Askeri Tarih Bülteni**, Ağustos 1995, Sayı.20, s.82-89.
- Baykara Tuncer; “Kuva-yı Milliye'nin Doğuşunda Tük Devlet Geleneğinin Yeri”, **Kuva-yı Milliye'nin 90.yılında İzmir ve Batı Anadolu Uluslar arası Sempozyumu** (6-8 Eylül 2009) **Bildirileri, Birinci Kitap**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayını, Haziran 2010, s.130 -137.
- Berber, Engin; “Yunanistan Genel Devlet Arşivinden Bir Belge: Denizli Heyeti Milliyesinin Yunan İşgaline Karşı Direniş Çağrısı”, **Yedinci Askeri tarih Semineri Bildirileri 2, (Sunulmayan Bildiriler)**, Gen.Kur. ATASE Bşk. Yayınları, Ankara, 2001.
- Berber, Ferhat; “Söke Kuva-yı Milliyesi”, **Milli Mücadele'de Söke Cephesi ve Sökeli Cafer Efe Paneli**, (31.Mart.2006), Aydın İli ve İlçeleri Eğitim ve Kültür Derneği Yayını, Birinci Baskı, 2007.
- Beyoğlu, Süleyman; “Kuva-yı Milliye'den Afyon Kongresine”, **Milli Mücadelede ve Büyük Taarruzda Afyonkarahisar**, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Birinci Baskı, Afyonkarahisar, 2010, s.165-181.
- Bıyıklıoğlu, Tevfik, **Atatürk Anadolu'da (1919-1920)**, Kent Basımevi, Ekim 1981.
- Bildirici, Yusuf Ziya “Denizli ve İlçesi Çal'ın Milli Mücadele'ye Katkıları”, **Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi. Yıl.7, Ağustos 2009, Sayı.14**, s. 43-55.
- Bingöl, Sedat; “Çerkez Ethem'e Dair Yeni Bazı Belgeler ve Değerlendirmeler”, **Toplumsal Tarih Dergisi**, Nisan 1997, Sayı.40, s.35-43.
- Birinci, Ali; “Hatırat Türünden Kaynakların Tarih Araştırmalarındaki Yeri ve Değeri”, **AKDITYK, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.XIV, Temmuz 1998, Sayı.41**, s.610-620.
- Buytulluoğlu, Hamdi; “Milli Mücadele Başlıyor”, **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, C.3**, Sayı.13, Ekim 1968, s. 10-13.
- Çadircı, Musa; “II. Abdülhamit Döneminde Osmanlı Ordusu”, **Dördüncü Askeri Tarih Semineri Bildiriler**, Gnk. Bşk. ATASE Yayınları, Ankara 1989, s. 36-49.
- Çapa, Mesut; “Bir Harbiyelinin Milli Mücadele Anıları”, **Atatürk Yolu Dergisi, C.4.**, 1994, Sayı.14, s.141-166.
- _____; “Anadolu'da Yunan İsyanının Sebep Olduğu İç Göçler”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Sayı.29, s.379-389.
- Çelebi, Mevlüt; “İtalyan İşgal Bölgesi Olarak Söke”, **Milli Mücadele'de Söke Cephesi ve Sökeli Cafer Efe Paneli**, (31.Mart.2006), Aydın İli ve İlçeleri Eğitim ve Kültür Derneği Yayını, Birinci Baskı, 2007, s. 65-70.
- Dinç, Mehmet Emin; “Kuva-yı Milliye'nin Türk Milli Mücadele Tarihi İçindeki Yeri ve Önemi, 1, 2 ve 3, **Türk Dünyası Tarih Dergisi**, Kasım 1990, Sayı 47, s.24-27; Aralık 1990, Sayı 48, s.36-40; Ocak 1991, Sayı 49, s.49-54.
- Ercan,Yavuz; Kuva-yı Milliye'nin Yapısı ve Niteliği Üzerine Bir Deneme”, **Toplu Eserler: 3, Osmanlı ve Cumhuriyet Tarihi Yazuları**, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2007, s.233-241.
- Erdem, Can; “Damat Ferit Paşa Hükümetinin Kuva-yı Milliye'ye Karşı Takip Ettiği Siyaset”, **Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi, Ağustos 2004, Sayı: 4, s.23-29**.
- Eröz, Mehmet; “Zeybeklik ve Zeybekler”, **Türk Kültürü Araştırmaları**, Kutluğ Yayınları, İstanbul 1977, s.140 – 151.

- Evsile, Mehmet; “Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde Aşiret Mensuplarından Oluşturulan Milis Birlikleri”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.12, Sayı.36, Kasım 1996, s.911-926.
- Georgeon, François “Bir Kimlik Arayışı: Türk Milliyetçiliği”, *Osmanlı Modernleşmesi*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, Ocak 2006, s. 1-22.
- (Gökçen), Kemalettin Sami; “Milli Ordu Nasıl Doğdu Nasıl Kazandı?!” , *Yakın Tarihimiz Dergisi*, C.3, Sayı.27, 30 Ağustos 1962, s. 7-9.
- Güneş, Günver “Yunan İşgali'nin Germencik ve Çevresinde Yarattığı Tahribat”, Milli Mücadelede Germencik Cephesi ve Önderleri Paneli, 9 Kasım 2006, *Milli Mücadelede Germencik Cephesi ve Önderleri*, Aydın İli ve İlçeleri Kültür ve Eğitim Derneği Yayınları, 2007, s.57-70.
- Halıcı, Şaduman; “Milli Mücadele'de Kuşadası Cephesi ve Mahmut Esat (Bozkurt)”, Milli Mücadele'de Kuşadası Cephesi ve Mahmut Esat Bozkurt Paneli, 8 Eylül 2008, *Milli Mücadelede Kuşadası Cephesi ve Önderleri*, Aydın İli ve İlçeleri Eğitim ve Kültür Derneği Yayınları, 2007, s.45-56.
- Hayta, Necdet; “Denizli Müftüsü Ahmet Hulusi Efendi ve Milli Mücadeleye Katkıları”, *Kurtuluş Savaşı'na Yön Verenler*, Gazi Üniversitesi A.İ.İ.T., Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, Ankara, 1994.
- Helvacı, Mehmet Emin “Sökeli Cafer Efe”, *Milli Mücadele'de Söke Cephesi ve Sökeli Cafer Efe Paneli*, (31.Mart.2006), Aydın İli ve İlçeleri Eğitim ve Kültür Derneği Yayını, 2007, s.49-56.
- Hülagü, Orhan; “Mondros Mütarekesi Sonrası Bursa Bölgesindeki Milli Mücadele Hazırlıkları ve Kuva-yı Milliye'nin Teşkili”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.14, Sayı.41, Temmuz 1998, s.449-476.
- İlgar, İhsan; “İstiklal Harbi VII”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, C.3, Sayı.13, Ekim 1968, s.14-16.
- Işık, Hüseyin; “Binbaşı Osman Nuri Bolulu'nun anıları”, *Askeri Tarih Bülteni*, Gen.Kur. ATASE Bşk. Yayınları, Ağustos 1999, Yıl.24, Sayı.47, s.107-124.
- Kasalak, Kadir; “Kuva-yı Milliye'nin Askeri Açından Etüdü”, *Atatürk Araş. Merkezi Dergisi*, Sayı.42, s.979-1004.
- Koçak, Cemil; “Tarih Anılarla da Yazılır Anılar da Tarihle Sınanır”, *Star Gazetesi*, 12 Haziran 2011 Pazar.
- Konukçu, Enver; “Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri”, *Milli Mücadele Tarihi. C.1*, AKDYYK Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2005, s.171-21.
- Koylu, Zafer “Eskişehir Mutasarrıfı Hilmi Bey'in Öldürülmesi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı 46, Güz 2010, s. 425-455.
- Kuran, Ercüment “Hacim Muhittin Çarıklı'nın ‘Kuva-yı Milliye Hatıraları’na Göre Kurtuluş Savaşı'nda Gönen ve Çevresi (1919-1920)”, Gönen ve Çevresi Sempozyumu (5.9.1993, Gönen) *Gönen Belediyesi Kültür Serisi Yayınları*, Ankara 1998, s.37-43.
- Özel, Sabahattin; “Milli Mücadele'de Adapazarı'nda Tarafsız Nizam Yönetimi”, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi*, Yıl 2, 2003, Sayı:4, s.89-100.
- Özkaya, Yücel; “Kuva-yı Milliye”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. C.VII, Sayı.24, Temmuz 1992, s.451-480.
- Özlu, Hüsnü; “Milli Mücadele Yıllarında İnebolu'da Faaliyette Bulunan Cemiyet ve Teşkilatlar”, *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2004, Sayı.6, s.85-96.
- Öztoprak, İzzet; “Türkiye'nin İşgali ve Milli Direniş Hareketleri”, *Türkler Ansiklopedisi*, C.15, s.583-605.

- _____ ; “Düzenli Ordunun Kuruluşu”, İkinci Askeri Tarih Semineri Bildirileri, Gen. Kur. Basımevi, Ankara 1985, s. 261-281.
- İrfan Paksoy, “Milli Mücadele’de Düzenli Orduya Geçiş Süreci”, **Askeri Tarih Bülteni**, Gen.Kur. ATASE Başkanlığı Yayınları Yıl.21, Sayı.41, Ağustos 1996
- Saatçi, Meltem Begüm; “Balkan Ulusçuluklarına Dair Bir değerlendirme: Farklı Uluslar Farklı Usüller”, **Karadeniz Araştırmaları**, C.6, Sayı: 23, Güz 2009, s.13-28.
- Sarısaman, Sadık; “Belgelerin Işığında Kuva-yı Milliye’nin Tanımı”, **90.Yılında Milli Mücadele**, AKDITYK, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2011, s. 27-36.
- Sofuoğlu, Adnan; “Mondros Mütarekesi Sonrası Türkiye’nin İşgaline Karşı Milli Direniş: Kuva-yı Milliye (1918-1921)”, **Türkler Ansiklopedisi**, C.15, Ed. H.Celal Güzel, Kemal Çiçek, Salim Koca, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara 2001, s.618-627.
- _____ ; “Sivas Kongresi ve Kuvay-i Milliye”, **Sivas Kongresi 4. Uluslararası Sempozyumu**, (2-3 Eylül 2005, Sivas), AKDITYK, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, 2005, s. 81-97.
- _____ ; “Damat Ferit Paşa Hükümetlerinin Milli Mücadele’ye Karşı Girişimleri ve Son Olarak Kuvay-ı Seferiye Adıyla Yeni Bir Askeri Birlik Oluşturma Çabası”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C.18, Sayı.52, Mart 2002, s.37-87.
- Sürgevil, Sabri; “Kendi Belgelerinde Yörük Ali Efe”, **Kuva-yı Milliye’nin 90.yılında İzmir ve Batı Anadolu Uluslar arası Sempozyumu** (6-8 Eylül 2009) **Bildirileri, Birinci Kitap**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayını, Haziran 2010, s.322-343.
- Temel, Mehmet; “Kuvayı Milliye Döneminde Milas-Bodrum’da Eşkıyalık ve Çetecilik” **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı.27, Bahar 2010, s.403-421.
- Türker, Hasan; “İzmir’in İşgali ve Salihli Cephesinin Kurulması”, **Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Özel Sayı/15, İzmir, 1993, s.191-200.
- Yazıcı, Nesimi ; “Milli Mücadelede Bir Mücahit veya Pıtır Hüseyin Efe’Nin Anıları”, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, **Atatürk Yolu Dergisi**, Sayı.29-30, Mayıs-Kasım 2002, s. 175-206.

ANSİKLOPEDİ ve SÖZLÜKLER:

- Ana Britanica Ansiklopedisi**, C.20, Ana Yayıncılık A.Ş., İstanbul 1994.
- Baykal, Bekir Sıtkı; **Tarih Terimleri Sözlüğü**, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara, 1980.
- Bayrak, M. Orhan; **Resimli Osmanlı Tarihi Sözlüğü, İnkılap Yayınevi, İstanbul 1999.**
- Develioğlu, Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Ankara 1970.
- Kanar, Mehmet; **Kanar Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, Say Yayınları, İstanbul, 2009.
- Meydan Larousse Ansiklopedisi**, C.12, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Limited Şirketi, 1973.
- Yunan Askeri Ansiklopedisinden İstiklal Harbiyle İlgili Hadisatın Türkçe Tercümesi**, C.1., Erkan-i Umumiye Harp Dairesi, Ankara, 1957.

GAZETE ve DERGİLER

Yeni Sabah Gazetesi

Tercüman Gazetesi

Star Gazetesi

Tarih Konuşuyor Dergisi, C.2, Sayı.11, Aralık 1964.

Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Sayı.9, Haziran 1968, s. 19-20.

TEZLER

Aydın, Gülay; **Milli Mücadelede Eşraf**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi A.İ.İ.T. Enstitüsü, A.İ.İ.T. Abd., 1994.

Gülcan, Oğuz; **Batı Anadolu'da Kuva-yı Milli'nin Oluşumu (1919-1920)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi TİTE, Ankara, 2007.

Kalyoncuoğlu, Zeynep; **Anadolu'da Kuva-yı Milliye'nin Oluşumu**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Abd., Ankara, 2011.

Özkurt, Fatih; **Yörük Ali Efe'nin Hayatı, Milli Mücadele Tarihindeki Yeri ve Önemi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Abd., Elazığ, 2008

Polat, Hasan Ali; **Millî Mücadele Yıllarında Marmara Bölgesi'nde Faaliyet Gösteren Müfrezeler, Milis Kuvvetleri ve Çeteler (1918-1922)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Abd., A.İ.İ.T. Bilim Dalı, Konya, 2008.

Tanrıverdi, Ömer Faruk; **Kuva-yı Milliye (Kuvayı Milliye)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, A.İ.İ.T. Enstitüsü, A.İ.İ.T. Abd., İstanbul, 1996.

Uygun, Hayriye; **Milli Mücadele'de Kuva-yı Milliye**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, A.İ.İ.T. Enstitüsü, A.İ.İ.T. Abd., İstanbul 2002.

Ünsaldı, Murat; **Batı Cephesinde Kuva-yı Milliye ve Düzenli Orduya Geçiş (Özellikle Askeri ve Stratejik Açından)**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, TİTE, Ankara, 1987.

İNTERNET KAYNAKLARI:

Ayışığı, Metin; “*Kuva-yı Milliye ve Dursun Bey*”, Yeni Bin Yıla Girerken Türk-Yunan İlişkileri” Sempozyumu, Balıkesir 5-6 Haziran 2001,

<http://w3.balikesir.edu.tr/~metinay/dursunbey.htm>

Çolak, Recep; “*Milli Mücadelede Dağ Yöresinin İki Namli Efesi Canib Efe ve Sadettin Efe*”, <http://harmancik16.azbuz.ekolay.net/blog/yazi/oku/5000000006007579/MILLI-MUCADELEDE-DAG-YORESININ-IKI-NAMLI-EFESI-CANIB-EFE-VE-SADETTIN-EFE>.

Dinçel, Ömer Faruk “*Kabakçı Salih Efenin Faaliyetleri*”,

<http://kabakcisalihefe.com/faaliyet.htm>

Ergun, İsmail; “*Emekli General Kemal Balıkesir'in Anıları*”, http://www.radyosomafm.com/index.php?option=com_content&task=view&id=217&Itemid=2.

DİZİN

2. Meşrutiyet, 15, 36.

31 Mart, 15.

II. Abdülhamit, 11, 12, 13, 14, 15, 326, 329.

A

Abdülhadi Altan, 52, 67, 68, 91, 206, 286, 303, 315.

Adnan Ergeneli, 10, 11, 174.

Ahmet Hulusi Bey, 132.

Akhisar, 19, 47, 54, 56, 57, 101, 105, 137, 139, 176, 180, 188, 195, 204, 205, 210, 212, 223, 256, 337, 356.

Alaşehir, 35, 79, 85, 95, 101, 131, 191, 192, 209, 223, 232, 239, 253, 260, 270, 276, 295, 296, 322, 326, 330, 336, 337, 348.

Ali Çetinkaya, 9, 10, 58, 73, 95, 99, 116, 119, 139, 140, 146, 180, 193, 194, 195, 198, 202, 205, 212, 224, 235, 249, 316, 322.

Ali Fuat Cebesoy, 28, 29, 71, 85, 86, 120, 255, 259, 276, 291, 316, 327.

Ankara Hükümeti, 68, 172, 220, 226, 228, 233, 247, 248, 250, 256, 269, 271, 272, 283, 285, 290, 291, 292, 293, 302, 304, 306, 309.

Asım Gündüz, 9, 323.

Aydın, 5, 11, 14, 19, 25, 33, 39, 42, 46, 48, 55, 56, 63, 68, 70, 73, 75, 79, 80, 85, 88, 91, 107, 121, 126, 127, 128, 130, 131, 132, 141, 143, 145, 147, 148, 165, 166, 172, 175, 176, 185, 187, 190, 199, 215, 216, 224, 233, 257, 268, 270, 276, 277, 289, 296, 321, 323, 324, 326, 327, 328, 329, 330,

332, 353, 354, 357, 358.

Ayvalık, 35, 54, 73, 95, 119, 154, 155, 157, 180, 188, 193, 194, 201, 205, 210, 212, 214, 235, 237, 244, 308, 309, 355, 356.

B

Balıkesir, 19, 21, 38, 52, 56, 58, 59, 79, 98, 108, 117, 137, 147, 149, 152, 180, 184, 188, 190, 191, 195, 209, 210, 211, 225, 237, 238, 245, 246, 247, 253, 256, 260, 261, 262, 263, 267, 269, 270, 271, 277, 280, 283, 286, 288, 309, 311, 322, 324, 329, 330, 332, 337, 355.

Balkan Harbi, 14, 48, 324, 325.

Balkanlar, 9, 96.

Bekir Sami Günsav, 24, 57, 179, 231, 316, 324.

Bekir Sami (Kunduh), 92.

Besim Atalay, 39.

Bezmi Nusret Kaygusuz, 45, 46, 72, 208, 223, 231.

Biga, 21, 101, 143, 144, 149, 151, 258, 310, 311, 312.

Burdur, 19, 54, 87, 128, 178, 187, 222, 326.

Bursa, 10, 19, 30, 52, 58, 60, 62, 63, 83, 93, 98, 109, 125, 138, 141, 147, 159, 184, 205, 236, 249, 260, 268, 270, 283, 286, 310, 321, 323, 330.

Büyük Taarruz, 78, 80, 87, 125, 156, 188, 216, 280, 300, 306, 307, 310, 311, 312, 313.

C

- Cafer Tayyar Paşa, 28, 182.
 Çal, 136, 187, 246, 329.
 Celal Bayar, 31, 33, 34, 35, 37, 39, 57, 60, 85,
 101, 135, 136, 173, 174, 197, 203, 206, 217,
 257, 261, 271, 342.
 Cemil Cahit Toydemir, 51, 208, 218, 222.
 Cevat Çobanlı, 255.
 Cumhuriyet, 14, 38, 120, 134, 222, 228,
 298, 321, 322, 323, 326, 327, 329.

Ç

- Çerkez Ethem, 97, 142, 149, 166, 185, 199,
 209, 212, 235, 244, 249, 275, 276, 284,
 290, 291, 292, 299, 300, 301, 305, 310,
 316, 326, 329, 336, 337, 338, 343.
 Çine, 127, 128, 131, 132, 148, 186, 187, 188,
 224, 237, 250.

D

- Damat Ferit Paşa, 89, 91, 157, 257, 261, 269,
 330, 331.
 Demirci Mehmet Efe, 39, 59, 98, 99, 103,
 128, 129, 132, 133, 147, 148, 166, 185,
 188, 193, 199, 211, 228, 251, 257, 261,
 264, 268, 273, 277, 278, 284, 285, 291,
 292, 299, 316, 322, 324, 336, 337.
 Denizli, 19, 35, 37, 39, 46, 56, 59, 73, 80, 81,
 98, 132, 136, 157, 165, 187, 188, 189, 190,
 191, 195, 199, 224, 226, 227, 253, 257,
 258, 264, 273, 275, 278, 285, 322, 324,
 326, 327, 329, 330, 337.
 Denizli Faciası, 59, 273, 275, 278.
 Dikili, 68, 204.

E

- Edremit, 35, 137, 149, 170, 192, 198, 226,
 237, 238, 245, 258.
 Emin Aslan Tokat, 37, 65, 200, 227.
 Emin Sazak, 70, 125.
 Enver Paşa, 28, 67, 118, 208, 256.
 Eskişehir, 19, 62, 71, 86, 92, 98, 125, 138,
 152, 207, 243, 244, 259, 260, 283, 287,
 288, 300, 330.

F

- Fahrettin Paşa, 89, 264.
 Fahri Görgülü, 10, 36, 40, 78, 107, 200,
 204, 212, 310.
 Fethi Okyar, 28, 29, 153.
 Fevzi Çakmak, 118, 183, 230, 293.

G

- Germencik, 56, 330.
 Gökçen Efe, 36, 40, 102, 193.
 Gönen, 59, 78, 83, 101, 140, 143, 147, 163,
 188, 190, 238, 245, 324, 329, 330.

H

- Hacim Muhittin Çarıklı, 24, 125, 146, 179,
 181, 189, 225, 233, 250, 253, 260, 261,
 315, 322, 326, 330, 343.
 Halide Edip Adıvar, 29, 72, 108, 174, 254.
 Hasan Basri Çantay, 34, 38, 117.
 Hasan İzzettin Dinamo, 9.
 Hasan Tahsin, 35.
 Heyet-i Milliye, 32, 37, 140, 162, 188, 192,
 222, 246, 250, 264, 281, 282.
 Heyet-i Temsiliye, 222, 228, 229, 256, 259,
 260, 262, 263, 266, 267, 268, 271, 283,
 284, 325, 328, 336, 368, 369.
 Hürriyet ve İtilaf Partisi, 35.
 Hüsrev Gerede, 49, 64, 142, 324.

İ

- İhsan Ilgar, 9, 10, 291.
 İngiltere, 16, 32, 33, 66, 70, 71, 142, 221,
 248, 270.
 İsmail Canbolat, 28.
 İsmet İnönü, 15, 29, 227, 280, 286, 290,
 293, 323.

K

- Kazım Karabekir, 28, 29, 58, 65, 67, 123,
 153, 221, 259, 266, 338.
 Kazım Özalp, 69, 80, 88, 105, 106, 137, 139,
 178, 180, 205, 210, 212, 232, 235, 238,
 246, 255, 258, 260, 262, 263, 267, 268,
 271, 278, 287, 294, 295, 298, 299, 301,
 316, 338.

Kılıç Ali, 96, 97, 100, 119, 324.
 Köprülü Hamdi Bey, 101, 137, 212, 235, 245, 324.
 Kütahya, 19, 24, 142, 259, 287, 300.

M

Mahmut Esat Bozkurt, 98, 175, 330.
 Mahmut Muhtar Paşa, 12, 13.
 Manavoğlu Nevres Bey, 60, 62.
 Manisa, 19, 36, 54, 55, 80, 94, 123, 136, 139, 145, 176, 204, 223, 231, 256, 277, 326, 327.
 Mehmet Ali Ayni, 14.
 Mehmet Şevki, 42, 45, 288, 300.
 Menemen, 46, 54, 55, 58, 68, 121, 135, 143.
 Milas, 118, 123, 148, 246, 331, 357.
 Mondros Mütarekesi, 5, 9, 16, 17, 27, 29, 30, 31, 46, 71, 84, 87, 91, 109, 119, 120, 135, 159, 170, 171, 173, 178, 183, 185, 187, 221, 229, 253, 255, 279, 315, 317, 328, 330, 331.
 Müdafaa-i Hukuk, 4, 7, 20, 31, 32, 72, 145, 147, 160, 162, 165, 167, 183, 184, 190, 220, 225, 228, 238, 239, 240, 243, 249, 250, 251, 255, 262, 265, 266, 267, 336, 346, 359, 368.
 Muğla, 19, 33, 53, 104, 123, 128, 131, 132, 148, 185, 187, 189, 194, 219, 221, 240, 241, 250, 251, 256, 289, 328.
 Mümtaz Şükrü Eğilmez, 10, 30, 83, 125, 138, 159, 165, 196, 202, 216, 249, 269, 310, 323.

N

Nazilli, 31, 53, 54, 56, 70, 106, 127, 128, 129, 132, 140, 148, 150, 166, 187, 188, 189, 191, 199, 228, 242, 253, 264, 268, 270, 324, 327, 337.
 Niyazi Berkes, 13.

Ö

Ödemiş, 36, 37, 53, 54, 55, 61, 87, 92, 105, 110, 123, 127, 128, 130, 131, 150, 172, 180, 187, 203, 231, 246, 256, 274, 349, 350.

P

Pıtır Hüseyin Efe, 103, 145, 203, 245, 307, 308, 331.

R

Rahmi Apak, 34, 35, 41, 46, 47, 52, 54, 58, 90, 100, 127, 149, 192, 194, 199, 204, 215, 224, 242, 247, 270, 275, 290.
 Rauf Orbay, 28, 29, 132, 255, 256.
 Refet Bele, 97, 204, 263, 281, 284, 285, 326, 336, 337.
 Rumeli, 4, 12, 15, 74, 169, 262, 327, 359, 363, 364, 366, 367.
 Rum Pontus, 31.

S

Sakarya Savaşı, 9, 59, 80, 125, 175, 202, 203, 287, 288, 303.
 Salih Bozok, 27.
 Salihli, 79, 91, 101, 133, 155, 176, 180, 189, 231, 235, 256, 271, 295, 322, 331.
 Şark Meselesi, 11, 326.
 Saruhanlı, 10, 36, 200, 205, 211, 212, 323.
 Soma, 21, 79, 88, 137, 180, 188, 190, 210, 212, 238, 245, 288, 337, 344, 355.
 Sökeli Cafer Efe, 25, 79, 121, 175, 329, 330.
 Süleyman Kani İrtem, 11.
 Süleyman Sururi Bey, 24, 295.

Ş

Şefik Aker, 11, 45, 48, 53, 55, 85, 91, 121, 123, 126, 128, 129, 131, 132, 138, 166, 171, 172, 175, 177, 178, 180, 186, 194, 196, 197, 199, 200, 212, 224, 230, 237, 246, 316, 337.
 Şerif Güralp, 10, 49, 73, 97, 127, 138, 148, 202, 209, 247, 275, 285, 292, 304, 305.
 Şükrü Saraçoğlu, 98.

T

Tanzimat, 14, 222.
 T.B.M.M., 272.
 Tevfik Bıyıklıoğlu, 13, 17, 30, 155, 245, 253, 255.
 Tire, 37, 57, 75, 127, 128, 350.

U

Uşak, 19, 39, 101, 177, 256, 327, 329.

V

Vahideddin, 29.

Y

Yörük Ali Efe, 103, 104, 105, 106, 128, 129,
131, 132, 141, 148, 175, 185, 193, 197, 199,
219, 234, 240, 241, 244, 246, 250, 251,
291, 316, 328, 331, 332, 339, 340.

Yusuf Hikmet Bayur, 16.

Z

Zühtü Güven, 60, 78, 79, 108, 110, 113, 135,
144, 145, 146, 149, 151, 153, 154, 310.